

1981/82:159

Torsdagen den 27 maj em.

Kl. 19.30

12 § Räntebidrag och bostadsbidrag samt hyreshusavgift, m. m.

Föredrogs

civilutskottets betänkande

1981/82:26 om anslag till räntebidrag och bostadsbidrag m. m. (prop. 1981/82:124),

socialförsäkringsutskottets betänkande

1981/82:13 om ändring i studiestödslagen m. m. (prop. 1981/82:124),

skatteutskottets betänkande

1981/82:62 om hyreshusavgift (prop. 1981/82:124) samt

civilutskottets betänkande

1981/82:43 om samordning mellan räntebidrag och hyreshusavgift (prop. 1981/82:124).

Anf. 96 TALMANNEN:

Civilutskottets betänkande 26, socialförsäkringsutskottets betänkande 13, skatteutskottets betänkande 62 och civilutskottets betänkande 43 debatteras i ett sammanhang och yrkanden beträffande samtliga dessa betänkanden får framställas under den gemensamma överläggningen.

Anf. 97 Bostadsministern BIRGIT FRIGGEBO:

Herr talman! De förslag beträffande bostadsstödet som vi nu skall ta ställning till är inte några renodlade besparingsförslag. Förslagen har tillkommit också för att uppfylla angelägna mål inom bostadspolitiken.

Vårt angelägnaste mål är ju att medborgarna skall ha tillgång till goda bostäder till vettiga priser. De förslag som lagts fram rubbar på intet sätt det målet. Trots vad som föreslagits ökar totalt sett statens stöd till boendet.

Ett annat mål är valfrihet, och det innebär att de kapitalkostnader som är

Torsdagen den
27 maj 1982

---

*Räntebidrag och
bostadsbidrag
samt hyreshusav-
gift, m. m.*

ett resultat av finansieringsvillkor och skatteregler bör vara så likvärdiga som möjligt i likvärdiga bostäder.

De förslag som lagts fram bör ses tillsammans med förslaget till skattereform. Det råder inget tvivel om att de sammantagna förslagen som behandlas nu och skattereformens effekter på boendet är inriktade på att öka valfriheten. Regeringens förslag har ett treårsperspektiv dels för att komplettera skattereformens genomförande, dels för att ge bostadsföretag och småhusägare klarhet om vad som händer på litet sikt. Jag beklagar att socialdemokraterna inte vill bidra till att skapa den klarheten.

Moderaterna har i praktiken inte mycket till övers för valfriheten i boendet. De principiella deklarationerna om valfriheten är inte mycket värda när det gäller att komma fram till konkreta förslag.

För det första motsätter sig moderaterna nu den skattereform som de i huvuddragen var överens med oss om för ett år sedan, och som vi nu till allas förvåning kan genomföra tillsammans med socialdemokraterna i stället.

För det andra vill moderaterna avskaffa räntesubventionerna till alla delar utom de som kan motiveras med att skilda skatteregler gäller för de olika upplåtelseformerna. Det betyder att moderaterna struntar i ett av huvudmotiven bakom systemet, nämligen en utjämning av kostnader i tiden som är nödvändig bl. a. på grund av inflationens effekter. Det innebär att vi får kostnadsskillnader mellan bostäder av olika ålder – kostnadsskillnader som inte kan motiveras av olika standard.

Sammantaget skulle moderatförslagen leda till att det på sikt inte skulle kunna byggas några nya bostäder i Sverige.

Nu finns det förvisso andra system som skulle kunna undanröja inflationens härjningar i skatte- och finansieringssystemen – exempelvis systemet med real beskattning och belåning, som nu är under utredning. Men moderaterna har inte föreslagit något annat system som skulle klara av kostnadsutjämningen över tiden. Därmed är de moderata kraven ett hot mot ny- och ombygget i landet. Moderaterna tar nu genom sina reservationer i ärendet i utskottet ett första kraftigt kliv på den vägen.

Förslagen från regeringen kan kort sammanfattas på följande sätt.

För det första innehåller de byggstimulanser genom införande av bättre lånevillkor för småhusen, som ju i dag är diskriminerade gentemot mot bostadsrätt och hyresrätt, samt mer konkurrensneutrala räntebidrag till ny- och ombyggnad av enskilda hyreshus. Ytterligare förslag till byggstimulanser kommer ju kammaren snart att få ta ställning till.

För det andra innebär förslagen besparingar i de generella subventionerna och utjämning mellan äldre och nyare bostäder.

För det tredje ges kompensation till barnfamiljerna i form av ökade bostadsbidrag. Det maximala bostadsbidraget kommer 1983 att öka med mellan 12 och 21 % beroende på antalet barn i familjen. Upplägningen följer regeringens generella princip vid besparingar. Minskas generella bidrag bör de svagaste grupperna kompenseras, och så sker även nu.

Både socialdemokraterna och moderaterna vill göra ändringar i räntebidrag och bostadsbidrag, men på annat sätt än regeringen. Socialdemokra-

---

*Räntebidrag och
bostadsbidrag
samt hyreshusav-
gift, m. m.*

terna vill spara mindre på räntebidragen än regeringen, och moderaterna betydligt mer. Vi är alla överens om att bostadsbidragen bör öka – dock i olika grad.

Moderaterna tar i så det knakar i fogarna. I hyres- och bostadsrätts-hus skall ca 2 miljarder sparas på räntebidragen. Inte en krona tas från småhusen. Detta skall jämföras med regeringens förslag, som omfattar besparingar på 550 milj. kr. Det betyder alltså att moderaterna här vill spara fyra gånger så mycket, och det får naturligtvis också skilda effekter på boendekostnaderna. Regeringens förslag innebär en sannolik genomsnittlig hyreshöjning på ca 35 kr. i månaden, medan moderaternas förslag innebär 150 kr. i månaden – utöver den normala hyreshöjningen. Genom bruksvärdessystemet får detta också effekter i det bestånd som inte har några räntesubventioner. Det gäller i huvudsak fastigheter byggda före 1958 – i stort sett halva flerbostadshusbeståndet.

Det betyder att den sannolika effekten av moderatmotionen var hyreshöjningar med ca 4 miljarder kronor, men staten skulle bara få ut 2 miljarder. Den sannolika effekten av regeringens proposition var hyreshöjningar om ca 1 miljard, och det hela skulle tillfalla staten. Detta åstadkoms genom förslaget om hyreshusavgift.

Ett av motiven bakom förslaget om hyreshusavgift är också ett reall betraktelsesätt, som ju måste vara en viktig beståndsdel i bostadspolitiken.

Skatteutskottets majoritet avstyrker propositionen om hyreshusavgift och begär ett nytt förslag, som bör träda i kraft den 1 januari 1983, vilket ju också propositionens förslag skulle göra. Motivet för avstyrkandet av propositionen är av mer formell karaktär, nämligen att förslaget inte har remissbehandlats och granskats av lagrådet. Utskottet vill ha granskning av lagrådet av ett förslag som uppfyller de i propositionen föreslagna syftena. Det bör kunna åstadkommas, även om det blir kärt med tiden för dem som är beroende av förslaget.

Socialdemokraterna, som ju redan i sin motion ställde sig bakom principerna om en hyreshusavgift, har dock gjort det svårt för sig genom att lägga till några egna förslag som är oantagbara. Socialdemokraterna föreslår att det inte skall vara någon avdragsrätt för avgiften och att avgiften också skall gälla för icke statsbelånade hus som är byggda mellan 1958 och 1974. Förslaget om slopad avdragsrätt bygger på en missuppfattning. Socialdemokraterna tror att effekten blir olika för schablonbeskattade företag och för konventionellt beskattade. Det är i princip fel. Effekten blir i stort sett densamma för de olika företagsformerna.

Förslaget om avgift för icke statsbelånade hus som är byggda mellan 1958 och 1974 är obegripligt, om man inte bara är ute efter pengar eller vill straffa vissa fastighetsägare i efterhand för att de inte har tagit statliga lån. Någon princip bör det väl ändå ligga bakom ett förslag, men jag har inte kunnat hitta någon.

Det säger sig självt att ett hus som inte har räntesubvention och som inte har varit föremål för någon försäljning sedan det byggdes har en högre

Torsdagen den
27 maj 1982

*Räntebidrag och
bostadsbidrag
samt hyreshusav-
gift, m. m.*

kapitalkostnad än ett hus som har räntesubvention. Att lägga hyreshusavgift på icke subventionerade hus och inte på subventionerade hus, som har byggts samtidigt, ser jag ingen logik i.

Jag beklagar att socialdemokraternas bristande insikt i hur våra system fungerar lett till att propositionens förslag om hyreshusavgift inte nu kan genomföras.

Anf. 98 MAJ-LIS LANDBERG (s):

Herr talman! I regeringens proposition 1981/82:124 tas upp bl. a. frågor om räntebidrag, bostadsbidrag och hyreshusavgift. Propositionen behandlas i civilutskottets betänkande 26, skatteutskottets betänkande 62 och socialförsäkringsutskottets betänkande 13. Jag skall i mitt anförande i huvudsak uppehålla mig vid civilutskottets betänkande 26, men jag vill redan nu förutskicka att jag även kommer att beröra frågan om införandet av hyreshusavgift, en fråga som närmast behandlats i skatteutskottets betänkande 62.

I propositionen redogör bostadsministern för sin uppfattning om bostadsstödet inriktning och anför därvid att de ändringar avseende bostadsbidrag och räntebidrag som hon föreslår utformas så, att bostadsstödet innebär en omfördelning från generella till behovsprövade subventioner. Bostadsministern redogör för hur 1974 års bostadspolitik urholkats genom ständiga extra höjningar av de garanterade räntesatserna, genom en snabb inflation med ökade bygghöjningar och hyror som följd och genom otillräckliga höjningar av bostadsbidragen. Det nu framlagda propositionsförslaget är tyvärr ytterligare ett steg på den inslagna vägen.

Låt mig emellertid gå tillbaka till år 1974 och till det bostadspolitiska beslut som riksdagen på förslag av den dåvarande socialdemokratiska regeringen fattade. Detta beslut utgick från helt andra värderingar än de som väglett förslaget i den nu framlagda propositionen. Bakom 1974 års beslut stod förutom socialdemokraterna även centern och folkpartiet. Moderaterna tog då som nu avstånd från en social bostadspolitik.

1974 års beslut utgick från värderingar om en social bostadspolitik, grundad på rättvisa och solidaritet mellan alla boende. Eventuella omfördelningar av kostnaderna måste ske inom ramen för detta synsätt. De omfördelade medlen kan sedan användas för att slå vakt om och vidareutveckla den sociala bostadspolitiken. Som anförs i den socialdemokratiska reservation nr 1 till civilutskottets betänkande 26 gäller därvid att trygga en socialt nödvändig nyproduktion, möjliggöra satsningar på underhåll och reparationer, förbättra befintliga boendemiljöer samt förhindra en fortsatt nedrustning av bostadsbidragen.

Det är möjligt att regeringen i ord ansluter sig till denna uppfattning. Att den inte gör det i handling framgår av den nu behandlade propositionen. Som inom så många andra områden bär även den bostadspolitik som regeringen står för en klar högerprägel. Som exempel på en sådan politik kan nämnas en avveckling av räntebidragen enligt moderat modell, radikalt försämrade bostadsbidrag, avskaffade markförvärvslån och tomträttslån samt urholk-

*Räntebidrag och
bostadsbidrag
samt hyreshusav-
gift, m. m.*

ning av markvillkoret. Trots detta sägs regeringen fortfarande ansluta sig till 1974 års bostadspolitiska beslut om en socialt rättfärdig bostadspolitik. Detta är tyvärr endast en läpparnas bekännelse, som i praktisk handling inte följs upp.

Den låter naturligtvis väldigt bra, den inställning som bostadsministern deklarerar, att det bostadspolitiska stödet skall inriktas mot de individuella subventionerna, dvs. främst ökade bostadsbidrag. Som jag senare skall komma till är också denna princip i mycket en deklARATION utan reellt innehåll.

Innan jag gör det vill jag emellertid något kommentera vad moderaterna anför i motion 2067, där man begär ett riksdagens uttalande om att räntesubventionerna på sikt skall avskaffas till den del de icke motiveras av skilda skatteregler för olika upplåtelseformer. Vi socialdemokrater anför i betänkandet att detta motionsförslag ytterligare är ett bevis för hur besparingspolitiken hotar att omintetgöra en bostadspolitik grundad på sociala värderingar.

Avskaffade räntesubventioner skulle medföra så stora kostnadsökningar för så många, att det egentligen är häpnadsväckande att inte representanter för centern och folkpartiet kunnat ansluta sig till socialdemokraternas skrivning på denna punkt. Utskottsrepresentanterna för regeringspartierna har ansett sig tvungna att i en särskild reservation – reservation 3 a – göra ett i egentlig mening moderat uttalande om att utformningen av ett subventions-system torde få beslutas i anslutning till framförda konkreta förslag. Det är beklämmande, men knappast förvånande, att inte center- och folkpartirepresentanterna i klara ordalag kan säga ifrån och försvara sig mot de moderata attackerna på bostadsfinansieringssystemet.

Jag övergår nu till att behandla proposition 124 såvitt gäller förändringar i räntebidragssystemet.

Bostadsministern föreslår utöver de s. k. normala årliga upptrappningarna extra upptrappningar av de garanterade räntorna för vissa årgångar av hyreshus, bostadsrättshus och småhus. För hyreshusen och bostadsrättshusen föreslås extra upptrappningar för hus som färdigställts under perioden 1958–1974. Räntebidragssystemet omfattar hus byggda år 1958 eller senare. De extra upptrappningarna skall utgå för åren 1983, 1984 och 1985. För småhusen gäller att extra upptrappning utöver normal upptrappning skall ske för hus med färdigställandeår 1975–1979.

Innan jag går in på att behandla socialdemokraternas uppfattning om propositionsförslaget måste jag ta upp den moderata motionen 1549, som sammanfattningsvis går ut på att man skall räkna upp den garanterade räntan med 8 % per år efter 1970 och med 5 % per år för 1970 och tidigare. Efter 17 år skall inga räntebidrag utgå. Besparingseffekten för staten har motionärerna beräknat till 2,1 miljarder kronor per år.

Detta motionsförslag är avslöjande för moderaterna. Som framgår av utskottsbetänkandet skulle hyresnivån enbart med anledning av detta förslag stiga med 150 kr. per månad för en normal bostad. Dessutom kan förslag i motionen innebära ytterligare kostnadsökningar om ca 200 kr. per månad vid

Torsdagen den
27 maj 1982

*Räntebidrag och
bostadsbidrag
samt hyreshusav-
gift, m. m.*

konvertering av bottenlånet. Dessa kostnadsökningar kan helt komma att få betalas av de boende, eftersom det kan inträffa att något räntebidrag inte utgår för bottenlånedelen. Alltså uppstår för de boende kostnadsökningar med 350 kr. per månad eller över 4 000 kr. per år.

Ytterligare kommentarer till denna motion torde därmed vara överflödiga. Det är dock skrämmande, men alls inte förvånande, att det största borgerliga partiet på ett så frappant sätt utmanar stora grupper i samhället – grupper som dessutom genom den förda borgerliga politiken redan fått vidkännas stora försämringar.

Nu åter till regeringens förslag om urholkade räntebidrag. Genom att de av utskottets ledamöter som representerar moderaterna håller på sin motion och genom att centerns och folkpartiets ledamöter troget följer bostadsministern, har socialdemokraterna bildat majoritet i utskottet.

Som framgått av vad jag har sagt och av utskottsbetänkandet har vi socialdemokrater en helt annorlunda uppfattning om hur bostadspolitiken bör utformas. Vi kan som ett provisorium tillstyrka regeringsförslaget avseende extra upptrappning för år 1983 för bostadsrättshus och för småhus, medan vi för hyreshusen anser att de i propositionen föreslagna extra upptrappningarna för detta år bör halveras och att någon normal upptrappning inte görs för det hyreshusbestånd som färdigställts efter 1974.

Under räntebidragssavnittet i propositionen effektueras ytterligare en moderat beställning som innebär ökade räntebidrag för ny- och ombyggnad av enskilt ägda flerbostadshus. Bostadsministern föreslår att räntebidrag, när bostadslån lämnas inom 92 % av låneunderlaget, beräknas på ett underlag som motsvarar 95 % av låneunderlaget. Detta anges i propositionen medföra ökade räntebidrag med ca 15 kr. per kvadratmeter. Som visas i den socialdemokratiska motionen 2364 kommer kostnadspariteten mellan privata och övriga byggherrar till flerbostadshus att försämrats i stället för att utjämnas. Vi socialdemokrater kan självfallet inte godta ett förslag som får denna effekt. Den borgerliga utskottsgruppen sväljer emellertid – utan någon närmare eftertanke, som det tycks – förslaget i propositionen.

Slutligen vill jag i detta sammanhang yrka bifall till motion 249 om räntebidrag för kostnader för projektering av flerbostadshus och vissa småhus, vilket innebär bifall till reservation 8. Ett räntebidrag för dessa kostnader skulle stödja och främja planering och projektering, så att det finns en reserv av byggprojekt som kan förverkligas när så anses lämpligt.

Jag övergår nu till att behandla frågan om hyreshusavgift. Även om denna fråga formellt ligger under skatteutskottets beredning är det en bostadspolitisk fråga. Jag vill därför från denna utgångspunkt diskutera detta förslag.

Bostadsministern gör i propositionen det alldeles korrekta konstaterandet att en höjning av de garanterade räntorna leder till en höjning av hyresnivån och att även fastighetsägare som inte får några ökade kostnader i form av minskade räntebidrag kan höja sina hyror som en följd av bruksvärdesreglerna i hyreslagen. Därför förordar hon att fastighetsägare med s. k. värdeår

*Räntebidrag och
bostadsbidrag
samt hyreshusav-
gift, m. m.*

före 1958 skall påföras en särskild avgift, s. k. hyreshusavgift. 1958 har valts som värdeår av den anledningen att räntebidragssystemet omfattar hus byggda 1958 och senare.

Bostadsministrernas förslag innebär att för åren 1983, 1984 resp. 1985 en avgift om 1 %, 1,5 % resp. 2 % av taxeringsvärdet bör utgå i huvudsak för bostadshus och lokalhus med värdeår före 1958. Avgiften föreslogs i propositionen vara avdragsgill. Moderaterna yrkar i sin motion 2316 avslag på hela förslaget, medan socialdemokraterna i motion 2366 föreslagit att avgiften inte skulle vara avdragsgill samt att avgiften skulle utgå även för hyreshusenhet med värdeår 1958 t. o. m. 1974 och för vilka bostadslån inte utgått.

Civilutskottet har i yttrande till skatteutskottet givit sin syn på frågan. Utskottets majoritet, bestående av socialdemokrater samt representanter för regeringspartierna, accepterade förslaget i propositionen. Dessutom ville vi socialdemokrater ha de i motion 2366 föreslagna tilläggen.

I huvudfrågan bildades alltså en stabil majoritet. I skatteutskottet inträffar emellertid det anmärkningsvärda att utskottets centerpartister och folkpartister gör gemensam sak med moderaterna och yrkar avslag på propositionsförslaget och bifall till den moderata partimotionen! Det inträffade är häpnadsväckande, och frågan är väl om bostadsministern inte nu, trots många tidigare törnar, gått på sitt största bakslag, åtminstone i riksdagen. Detta att hennes partikamrater och representanter för det parti med vilket folkpartiet bildar regering så öppet och till förmån för en moderat motion går förbi henne måste tas som en mycket hård kritik. Hur är det med kontakten med riksdagsledamöterna i det egna partiet? Eller är det även i detta fall så att det är moderaterna som regerar och regeringen som verkställer?

Men ännu är det inte för sent att ansluta sig till bostadsministrernas förslag. Det gör man enklast genom att i den kommande voteringen rösta på reservationen till skatteutskottets betänkande 62.

Beträffande bostadsbidragen har vi ingen erinran mot ett höjt statligt bostadsbidrag enligt förslaget i propositionen. Däremot är vi inte överens med bostadsministern när det gäller höjningen av den nedre hyresgränsen. Vårt motionsförslag avvisas inte i sak, utan vi får veta av utskottsmajoriteten att det statsfinansiella läget inte medger den av oss föreslagna nedre hyresgränsen om 600 kr./månad.

Vi har vant oss vid den typen av resonemang, men jag vill i sammanhanget erinra om att våra förslag utgår från en kombination av besparingar och utgiftsökningar, som innebär att de finansieras inom ramen för de rådande budgetförutsättningarna. Jag vill erinra om vad jag nyss refererat om bostadsministrernas uppfattning om den relativt ökade betydelse som de individuella subventionerna skulle ges. I praktisk handling förmår hon inte följa sin princip. Vårt förslag, däremot, skulle ge förbättrade bostadsbidrag med 480 kr. i förhållande till regeringens förslag för år 1983.

Beträffande inkomstgränserna föreslås i propositionen inga förändringar av dessa, något som innebär att bostadsministern tillåter att inflationen urholkar bidragens värde. Hennes ovilja att höja inkomstgränserna baseras

Torsdagen den
27 maj 1982

*Räntebidrag och
bostadsbidrag
samt hyreshusav-
gift, m. m.*

på det faktum, att en höjning innebär att alla hushåll som har inkomster över inkomstgränserna ges ett ökat stöd, oberoende av försörjningsbördan. Med tanke på att gränserna speciellt för ensamstående i dag är mycket låga och mot bakgrund av vår principiella uppfattning att hushåll, oavsett om det består av en eller två vuxna, skall ha samma inkomstgränser föreslår vi höjningar av gränserna för ensamstående med 3 000 kr. Våra förslag innebär bl. a. ökade bostadsbidrag för många ungdomar. Denna grupp har kanske hårdare än någon annan drabbats av regeringens politik.

Sammanfattningsvis vill jag i detta sammanhang erinra om att våra förslag om utformningen av bostadsbidragen bör ses som en del inte bara av bostadspolitiken utan även av familjepolitiken. Vi har i olika sammanhang förordat ökade barnbidrag och bostadsbidrag framför ett generellt vårdnadsbidrag.

I propositionen föreslås att produktionskostnadsbelåning skall kunna tillämpas även för gruppbyggda småhus. Detta förslag är enligt min mening mindre välbetänkt. Bostadsministern borde ha tagit på allvar att de exekutiva auktionerna även på nybyggda småhus ökar och därmed avstått från sitt nu framlagda förslag. Produktionskostnadsbelåningen medför en höjd belåningsnivå, och det kan verkligen ifrågasättas om det är lämpligt att medge ytterligare krediter till detta bostadsbyggande med därmed följande ökning- ar av kapitalkostnaderna. Vi yrkar avslag på detta förslag.

Däremot vill vi som ett alternativ till förslaget i propositionen om ökade belåningsmöjligheter för styckebyggda småhus föreslå att för dessa hus en temporär sänkning av den garanterade räntan med 0,5 procentenheter görs för att minska nedgången i detta byggande.

Beträffande ändring av regler för återbetalning av lån vid överlåtelse av småhus vill jag notera att vi i sak är eniga om bostadsministerns förslag, men att vi har fått gehör för vårt motionsförslag om att de nya reglerna skall börja gälla den 1 januari 1983 i stället för vid halvårsskiftet 1983. Härigenom kommer enligt bostadsdepartementets beräkningar som ett engångsbelopp 150 milj. kr. att tillföras statskassan.

Vi har i vår motion och i en reservation begärt ett förslag från regeringen under hösten 1983 om hur problemet med de lediga lägenheterna skall angripas. Vi får hoppas att vi genom valet i september får en regering som är mera lyhörd för de boendes problem än den sittande, så att detta motionsförslag kan förverkligas.

Herr talman! Jag yrkar bifall till de reservationer till civilutskottets betänkande 26 som avgivits av socialdemokraterna i utskottet och i övrigt till utskottets hemställan.

Jag yrkar också bifall till reservationen till civilutskottets betänkande 43 – ett yrkande som blir aktuellt vid ett bifall till den reservation som fogats till skatteutskottets betänkande 62.

Anf. 99 Bostadsministern BIRGIT FRIGGEBÖ:

Herr talman! Maj-Lis Landberg sade att de av regeringen framlagda förslagen styrs av helt andra värderingar än dem som tidigare har

karaktiserat bostadspolitiken. Jag tog i mitt inledningsanförande upp några av de värderingarna, nämligen att människor skall ha goda bostäder och att de också skall kunna ställas till förfogande till vettiga priser. Jag påstår att vi även med regeringens förslag har ett sådant tillstånd i landet.

Jag undrar om Maj-Lis Landberg verkligen själv menar vad hon säger. Jag skulle i så fall önska att hon talade om vad det är för skilda värderingar det handlar om.

Vad det är fråga om är att vi får en minskad ökningstakt i det samlade stödet till bostäderna. Utgångspunkten är då att vi kanske har världens mest statligt stödda bostäder. I varje fall av utvecklade länder, som ligger oss närmast, har Sverige det system när det gäller bostadsstödet som innehåller mest generella drag.

Vad vi nu föreslår är att vi skall minska ökningstakten något. Samtidigt kompenserar vi barnfamiljerna och framför allt flerbarnsfamiljerna genom ett ökat, riktat stöd. Jag skulle vilja fråga Maj-Lis Landberg: Vilka hemska värderingar är det som styr socialdemokraterna i länder runt om i Europa som har ett väsentligt lägre bostadsstöd, vilket också leder till att man bor sämre än vad man gör i Sverige?

Socialdemokraterna har också föreslagit att vi skall minska de generella subventionerna i de äldre husen. Samtidigt säger de att de inte just nu vill vara med om en upptrappning av de garanterade räntorna i de senast byggda husen. Men för en viss del av bostadsbeståndet, nämligen bostadsrätterna, accepterar socialdemokraterna regeringens förslag om minskade generella räntesubventioner.

Jag är inte säker på att Maj-Lis Landberg faktiskt menar att de i stort sett – om man ser det under en längre tid – begränsade förändringar som regeringen har föreslagit när det gäller bostadsstödet innebär en total ändring av folkpartiets värderingar i bostadspolitiska frågor. De förslag som vi har lagt fram visar tvärtom att våra värderingar ligger fast. Jag talade om det i mitt inledningsanförande.

Maj-Lis Landberg säger att det går bra att rösta på den socialdemokratiska reservationen beträffande hyreshusavgiften. Då får man det förslag som bostadsministern har lagt fram. Det är inte sant, eftersom socialdemokraterna har kompletterat förslaget med diverse påfund. Jag skulle vilja be Maj-Lis Landberg att tala om hur avdragsrätten fungerar när det gäller den s. k. hyreshusavgiften. På vilket sätt blir det olika effekter för schablonbeskattade företag och konventionellt beskattade företag? Och vilken princip är det som har väglett socialdemokraterna när de vill införa hyreshusavgiften för hus som är byggda mellan 1958 och 1974, som i utgångsläget har en högre kapitalkostnad än de subventionerade fastigheterna?

Sedan bara en liten kommentar till frågan om s. k. produktionskostnadsbelåning på småhus. Maj-Lis Landberg sade att när vi höjer den statliga lånegräns där man får låna på subventionerade villkor innebär det en ökning av kapitalkostnaden. Det är naturligtvis inte på det sättet. Om man slipper att skaffa sig ett topplån på ca 30 000 kr. till en räntekostnad på kanske 13, 14, 15 eller 16 % och i stället kan låna detta belopp av staten till en subventionerad

*Räntebidrag och
bostadsbidrag
samt hyreshusav-
gift, m. m.*

Torsdagen den
27 maj 1982

*Räntebidrag och
bostadsbidrag
samt hyreshusav-
gift, m. m.*

ränta på 5,5 % måste det leda till minskade kapitalkostnader. Det rör sig om minskade ränteutgifter på ca 250 kr. i månaden. Bakgrunden är att vi vill skapa paritet mellan småhus och hyres- och bostadsrättsbostäder, som redan har detta system. Det är också en uppföljning av den vägledande princip som vi har haft när vi har lagt fram förslaget, nämligen att försöka utjämna skillnader. Det ökar valfriheten i boendet. Det är en värdering som, såvitt jag förstår, är mycket kontroversiell i denna kammare. Varken partierna till höger eller till vänster vill konsekvent tillämpa den principen. Men jag tycker att det är nödvändigt om vi skall åstadkomma den önskade och eftersträlvade rättvisan i boendet.

Anf. 100 MAJ-LIS LANDBERG (s) replik:

Herr talman! Bostadsministern ställde många frågor, och det är omöjligt att svara på alla. Men jag skall försöka att svara på en del.

Först och främst tycker jag att det i en sådan här bostadspolitisk debatt inte alltid är nödvändigt att den borgerliga regeringen går utanför detta lands gränser för att jämföra sig med andra länder. Vi talar i dag om svensk bostadspolitik och de kostnader vi har i detta land.

Vad har då inträffat på bostadssidan? Jo, boendekostnaderna har stigit mer än många andra kostnader. Det är både Birgit Friggebo och jag väl medvetna om. När boendekostnaderna stiger så kraftigt som de har gjort de senaste sex åren, måste man – om man har en social inriktning på bostadspolitiken – förfara på det sätt som anges i propositionen, nämligen att ge särskilda bidrag till dem som bäst behöver sådana.

Vi anser att förslaget till ökade bostadsbidrag är för dåligt. Samtidigt vill vi särskilt se till att bostadsbidragen inte totalt urholkas för de ungdomar som i dag har det väldigt besvärligt, nämligen de som tvingas att flytta från sina hemorter till storstäderna och hyra en dyr lägenhet.

När det gäller småhusen och den kostnadsanpassade belåningen anser vi – vi har också erfarenheter av det, och det vet även bostadsministern – att det finns en stor risk för att kostnaderna för småhusen ökar kraftigare än de skulle behöva göra. Därför går vi emot detta förslag.

Bostadsministern undvek att tala om räntebidragen. I det allmännyttiga bostadsbeståndet i detta land – det känner också Birgit Friggebo till mycket väl – återfinns i allra högsta grad den grupp av människor som har de lägsta inkomsterna och har det allmänt besvärligt. Vi vill då inte vara med om att man just för denna grupp drar ned räntebidragen.

Anf. 101 Bostadsministern BIRGIT FRIGGEBÖ:

Herr talman! Att jag ibland jämför Sverige med andra länder har inte sin bakgrund i att jag tycker att vi alltid skall försöka bli som andra länder. Men eftersom vi lever ganska nära varandra i Europa, tycker jag ändå att det då och då kan vara intressant att göra vissa jämförelser. Även i socialdemokratiskt styrda länder runt om i Europa bor man sämre än i Sverige.

I Sverige ger vi ett helt annat stöd från samhällets sida till boendet. Framför allt gäller detta de generella bostadssubventionerna. Jag tycker att det är

riktigt att vi i Sverige har gjort den avvägningen att vi har ett ganska kraftigt generell stöd. Det tillhör också valfriheten och utjämningen. Framför allt behöver vi ha det så på grund av inflationseffekterna på bostadsfinansieringen.

Vad jag frågade var: Vilka hemska värderingar är det som Maj-Lis Landbergs kamrater har i socialdemokratiskt styrda länder ute i Europa? Man har ju där väsentligt sämre stöd än vad vi har i Sverige, även med det förslag som nu har framlagts.

Visst har vi problem inom boendet, och dem skall vi försöka lösa. Ett av problemen är att kostnaderna för nyproduktionen har stigit kraftigt – på grund av inflationen och på grund av ränteutvecklingen. Det har vi försökt kompensera genom att förändra låneregler och annat.

Det innebär att en nybyggd trerumslägenhet har ungefär 700 kr. lägre hyra än vad den skulle ha haft, om vi inte lagt fram våra olika förslag under de gångna åren. Värderingen som har styrt vårt handlande är att det är viktigt att upprätthålla nyproduktionen och att människor kan få tag i en god bostad.

Men Maj-Lis Landberg gjorde nu ett uttalande av väldigt generell karaktär, nämligen att kostnaderna för boendet har stigit mycket kraftigt och framför allt stigit mer än andra kostnader. Låt mig återge ett uttalande som gjorts av Hyresgästernas riksförbund, dess förbundsråd, i augusti 1981 om utvecklingen under de senaste åren:

”Hyresutvecklingen under de senaste åren har kunnat hållas inom ramen och t. o. m. en bit under den genomsnittliga kostnadsökningen i samhället. Detta har varit möjligt tack vare vissa bostadspolitiska åtgärder som vidtagits efter påtryckningar från hyresgäströrelsen.”

Det är ju en allmän bedömning att tittar man på hela 1970-talet, står det klart att boendekostnaderna inte har ökat i samma takt som andra priser har ökat, och det gäller också under de senaste åren.

Jag fick inte några svar på de frågor som jag ställde om vilka sakliga skäl som hade väglett socialdemokraterna i deras tilläggsförslag när det gällde hyreshusavgiften.

Anf. 102 MAJ-LIS LANDBERG (s) replik:

Herr talman! Bostadsministern fortsätter att diskutera hur det är ute i Europa i socialdemokratiskt styrda länder. Då skulle jag vilja ställa frågan: Vilka socialdemokratiskt styrda länder är det som bostadsministern åberopar? Det skulle vara intressant att höra.

Mig veterligt finns det bara ett land i Europa som har en socialistisk majoritet, och det är Frankrike. I alla andra länder där socialdemokrater ingår i regeringen är det koalitioner som styr. Eftersom bostadsministern vill ha en debatt om detta, svara mig på vilka länder det är fråga om!

Jag tycker att det är viktigare för oss i det här landet att diskutera svensk bostadspolitik. Och när det gäller svensk bostadspolitik är det bara att konstatera att för en industriarbetare med en vanlig lön är bostadskostna-

Torsdagen den
27 maj 1982

*Räntebidrag och
bostadsbidrag
samt hyreshusav-
gift, m. m.*

terna i dag mycket högre än matkostnaderna, som tidigare var den största utgiften i de familjerna.

Det är oftast de familjerna som bor i de allmännyttiga bostadsföretagens fastigheter. Därför vill vi ha högre bostadsbidrag, och vi vill inte att man skall ta bort räntebidragen till de här bostäderna.

Anf. 103 ROLF DAHLBERG (m):

Herr talman! Samhällets stöd till boendet ges i olika former. Det största stödet ges via bostads- och räntebidragen. Kostnaden för bostadsbidragen var länge klart större än kostnaden för räntebidragen. I dag är det tvärtom. Räntebidragen har fått en drastisk kostnadsutveckling sedan 1979, då kostnaden var 3,7 miljarder kronor mot 7,2 miljarder kronor 1981. 1984 beräknas kostnaden för staten uppgå till 14 miljarder kronor. Orsakerna härtill är flera. Det höga ränteläget gör att subventionerna automatiskt ökar om man inte höjer den garanterade räntan, och detta gäller nästan hela det bostadsbestånd som är statsfinansierat. Även gamla hus finns kvar i systemet och kostar pengar. Därtill kommer sedan ombyggnads- och reparationslån. Även de våldsamt höga produktionskostnaderna för nyproduktionen bidrar till ökade räntebidrag.

Praktiskt taget alla som sysslar med bostadspolitik inser att staten framgent inte klarar av att skattefinansiera så stor del av byggandet och boendet som i dag sker.

På den punkten har Maj-Lis Landberg en alldeles felaktig uppfattning. Hon har inte läst på sin läxa rätt. Tittar man i civilutskottets betänkande finner man vid behandling av den socialdemokratiska motionen 2364 att det står helt klart att om det kan anses vara statsfinansiellt motiverat skall man dämpa utvecklingen av räntesubventioneringen. Det är alltså socialdemokraterna som har den uppfattningen, och jag vill bara tala om det för Maj-Lis Landberg, så att hon vet var partiet står officiellt.

Räntesubventionerna, som är av generell natur och tilldelas alla lika, vare sig man är miljonär eller fattig, måste angripas om man skall spara. Däremot är det naturligt att höja bostadsbidragen, och då främst till barnfamiljer som är de mest ekonomiskt trängda i dagens samhälle. Parallellt med en begränsning av räntebidragen föreslår vi moderater en höjning av bostadsbidragen samt en höjning av flerbarnstilläggen. Det sistnämnda förslaget har behandlats i socialutskottet och dess värre avvisats av kammaren för någon vecka sedan. Totalt anvisade vi 350 milj. kr. för förstärkning av stödet till boendet, dels höjda bostadsbidrag, dels höjda flerbarnstillägg.

Liksom tidigare anser vi dock att bostadsbidrag till hushåll utan barn bör avvecklas. Bidraget, som är inkomstprövat och avtrappas redan vid låg inkomst, har alltmer förlorat betydelse. Det reella värdet har sedan det infördes 1974 mer än halverats, och administrationskostnaden är orimligt stor i förhållande till det utbetalda beloppet, som är högst 200 kr. per månad. Genom ett avvecklande av detta bidrag sparar staten ca 100 milj. kr. per år.

På längre sikt vill vi moderater avveckla räntesubventionerna, som bostadsministern nyss har påpekat i sitt inledningsanförande. Detta måste dock enligt min mening ske samtidigt som man gör ändringar inom skattesystemets ram samt finner en ny och bättre väg att utjämna kapitalkostnaderna över livslängden på ett hus. Birgit Friggebo har alltså fel när hon säger att vi inte är intresserade av ett sådant system. Här finns det intressanta uppslaget om de s. k. reala eller halvreala lånen att studera.

Nu gäller det dock att få en lösning på problemet med räntebidragen, och här föreslår vi ett helt nytt system.

Fr. o. m. år 1983, då systemet föreslås införas, höjs den garanterade räntan med 8 % årligen i flerfamiljshus. Uppräkningen för nybyggda hus utgår från en räntenivå om 3 %. Äldre årgångar av hus förs in i systemet genom att en garanterad ränta räknas fram för år 1982 med räntenivån nybyggnadsåret och med årliga uppräkningsstal beroende på nybyggnadsår. Med utgångspunkt i den ingående garanterade räntan nybyggnadsåret beräknas den garanterade räntan för år 1982 genom en uppräkning med 8 % per år för år efter 1970 samt med 5 % per år för år 1970 och tidigare. 1983 och framåt höjs den garanterade räntan med 8 % per år. När ett hus blir 17 år gammalt utgår inga räntebidrag. När det gäller hyresnivån blir effekten av vårt förslag ca 150 kr. per månad för en normalbostad. Besparingen för staten blir 2,1 miljarder kronor per år.

Förutom vad här har anförts bör erinras om att det nu tillämpade systemet med lika stora årliga höjningar utformades med hänsyn till en betydligt lägre inflationstakt än som nu är fallet. Subventionssystemet har lett till att kostnadsskillnaderna mellan olika årgångar av hus snarare har accentuerats än utjämnats. För att motverka dessa effekter har extra uppräknings beslutats för äldre hus.

Vårt system har utformats så, att en bättre anpassning till rådande inflationstakt har åstadkommit. Genom en relativt sett lika stor årlig uppräkning av den garanterade räntan blir systemet lättöverskådligt. Dessutom minskar behovet av extra uppräknings beslut. Detta gör att de boende avsevärt bättre än f. n. kan förutse utvecklingen av kapitalkostnaderna.

En ökning av uppräknings takten för småhus har redan beslutats av riksdagen. Ändringen kommer att vara fullt genomförd 1983. Med de regler som gäller kommer uppräknings takten under de första fem åren att vara i det närmaste identisk med den av oss föreslagna uppräknings takten för flerbostadshus. De engångshöjningar som nu genomförs betyder att småhusens kapitalkostnader subventioneras under en period av ca åtta år. En omläggning av systemet får för småhusens del därför anstå.

Behovet av ett nytt förenklat räntebidragssystem är allmänt omvittnat. Låt mig, herr talman, citera vad länsbostadsnämnden i Örebro län skriver i årets anslagsframställan till bostadsstyrelsen. Jag skulle vilja be Maj-Lis Landberg att lyssna noga, eftersom nämnden säkert har socialdemokratisk majoritet:

"Gällande regler för beräkning av räntebidrag är en av de mest komplicerade delarna av vår handläggning. Det är nästan helt omöjligt att

Torsdagen den
27 maj 1982

*Räntebidrag och
bostadsbidrag
samt hyreshusav-
gift, m. m.*

förklara för och förstås eller tillämpas av våra kunder.

Det är därför nödvändigt, att förenklingar snarast införes genom att schablonberäkningar tillämpas för såväl utbetalade som kommande lån. Höjda uppräknings- och nya engångsupptrappningar av den garanterade räntan har aviserats. Detta kommer att få till följd att nästan alla lån får sina egna data vid en bestämd tidpunkt. Inga generella informationer kommer att kunna lämnas. Beräkningar av och information om räntebidrag är en stor och irriterande belastning för nämndens personal. Det behövs en mera öppen och enkel redovisning av hur räntebidrag beräknas.

Nämnden vill föreslå styrelsen att undersöka om nedan skisserade schablonmetoder kan tillämpas vid beräkning av räntebidrag.

Småhus (egnahem) f. n. garanterad ränta 5,5 %.

Räntestöd beräknas som en produkt av fastställt bidragsberättigat LU och en fastställd bidragsränta. För varje årgång bostäder fastställer regeringen första årets bidragsränta liksom nedtrappningen. Nedtrappningen i nedanstående exempel har angivits till 0,8 procentenheter/år.

Denna enkla schablonmetod bör kunna tillämpas på nuvarande lånestock och även för ombyggnad av flerbostadshus. I det senare fallet kan bidragsränta och nedtrappning fastställas till andra tal.

Nybyggnad av hyres- och bostadsrättslgh. f. n. 3 % garanterad ränta.

Ovan skisserat system för småhus bör kunna tillämpas även för denna bebyggelse." Länsbostadsnämndens förslag har som synes mycket stora likheter med det av oss presenterade förslaget.

Nog borde utskottet och kanske framför allt bostadsministern mera seriöst ha prövat vårt genomarbetade förslag till nytt räntebidragssystem. Chansen har funnits. Förslaget väcktes redan under allmänna motionstiden, och den 4 februari i år rekommenderade jag bostadsministern att lägga fram vårt förslag i den proposition som det tydligen var svårt att få fram på departementet.

Men Birgit Friggebo blundade och lyssnade inte. I stället rusade hon till massmedia och beskyllde moderaterna för att höja månadskostnaden för en trerummare med 400 kr. per månad från den 1 juli i år. Inte en siffra var rätt i det uttalandet. Som jag tidigare nämnde ökar hyran för en normallägenhet enligt vårt förslag med ca 150 kr. per månad, och ökningen kommer först i januari 1983.

I dag har Birgit Friggebo tvingats erkänna att våra beräkningar är riktiga. Däremot finner Birgit Friggebo det lämpligt att komma med nya beskyllningar mot moderaterna. Moderaterna har ingenting till övers för de boende. Inga nya bostäder kommer att byggas. Hyreshusavgiften går moderaterna emot, säger Birgit Friggebo.

Det hade varit klädsamt om Birgit Friggebo hade varit litet mer återhållsam i sina uttalanden, efter all den våldsamma kritik som hon har fått, inte bara för denna proposition, utan över huvud taget för den bostadspolitik som hon har fört. Hon har kanske inte fått så mycket kritik från oss moderater – egentligen inte tillräckligt mycket – men hon har utsatts för

minst lika mycket kritik från sina egna, runt om i landet och inne i detta hus.

Det är mildt sagt en svag proposition som bostadsministern har lämnat till riksdagen. Påhittet med en hyreshusavgift har smulats sönder av skatteutskottet, och besparingarna på statsbudgeten blir endast en tredjedel av vad vi moderater föreslår. Trots detta får villaägarna ytterligare en ny belastning, och alla bostadsrättsmedlemmar i landet drabbas ännu värre. Därför att de som bor i bostadsrättshus har hållit boendekostnaden nere genom bl. a. sparande och egna insatser, skall de enligt Birgit Friggebo klämmas åt extra hårt. Hade inte moderaterna lyckats stoppa förslaget om hyreshusavgift, skulle bostadsrättshavarna dessutom ha fått vara med och betala på den kanten, som de över huvud taget inte har någonting med att göra.

Herr talman! Med det anförda ber jag att få yrka bifall till reservationerna 2, 3 b, 5, 6 b, 9, 12, 13, 16, 17 och 18 och i övrigt till utskottets hemställan.

Anf. 104 MAJ-LIS LANDBERG (s) replik:

Herr talman! Herr Dahlberg uppmanade mig att lyssna mycket noga – och det har jag gjort.

Vi socialdemokrater är, liksom Rolf Dahlberg, mycket intresserade av att man skall kunna förenkla bostadsfinansieringen och räntesystemet. Och jag tror att det pågår arbete där man försöker komma fram till ett annat resultat.

Jag fortsatte emellertid att lyssna på Rolf Dahlberg. Eftersom ni moderater är för att man skall ha full avdragsrätt på t. ex. villorna och går emot det förslag som vi senare kommer att behandla här i riksdagen, måste jag konstatera att moderaterna med sin bostadspolitik är ljusår från en solidarisk bostadspolitik.

Anf. 105 Bostadsministern BIRGIT FRIGGEBO:

Herr talman! Jag tror att Rolf Dahlberg mer har läst tidningar än de betänkanden som här skall behandlas i dag. Låt mig läsa högt ur skatteutskottets betänkande nr 62. Rolf Dahlberg påstod att förslaget om hyreshusavgift hade smulats sönder av utskottet. Jag vill att kammaren skall bedöma huruvida så är fallet. Skatteutskottets egen mening redovisas på nio rader, och de lyder så här:

”Skatteutskottet har tagit intryck av de invändningar som framförts i motioner och skrivelser om att förslaget om hyreshusavgift inte varit föremål för sedvanlig beredning och inte heller har granskats av lagrådet. Utskottet anser att det kan finnas skäl att även andra lösningar vid sidan av den i propositionen föreslagna söks för att nå de i propositionen eftersträfvade syftena om bl. a. en förstärkning av statsbudgeten. Hur ett förslag skall utformas bör närmare utredas. Förslaget bör efter bl. a. granskning i lagrådet föreläggas riksdagen i sådan tid att förslaget kan ge lika stor budgeteffekt fr. o. m. år 1983 som det nu presenterade förslaget.”

Torsdagen den
27 maj 1982

*Räntebidrag och
bostadsbidrag
samt hyreshusav-
gift, m. m.*

Jag tycker inte att Rolf Dahlberg har stora anspråk på söndersmulning av förslag.

Sedan sade Rolf Dahlberg att jag tidigare i våras hade gått ut med felaktig information om moderaternas förslag när det gällde minskning av räntebidrag. Det har jag inte gjort, och låt mig upprepa vad jag har sagt. Jag har sagt att kapitalkostnaden för en lägenhet kan öka upp till 400 kr. per månad för en normal trerumslägenhet. Det är precis det som moderaternas förslag innebär. Om vi sedan tittar på hyreshussidan och utgår från att man kan utjämna kostnader mellan olika fastigheter – vilket i regel förekommer i de allmännyttiga lägenheterna – blir genomsnittseffekten ca 150 kr. per månad, det är riktigt. Men kvar står ju faktum, att i bostadsrättsföreningarna kan man inte göra någon sådan här utjämning, utan ökningen slår direkt på de fastigheter och de lägenheter som finns i bostadsrättsföreningen. Därför innebär det moderata förslaget att bostadsrättshavare kan komma att drabbas av en kostnadsökning på upp till 400 kr. per månad, och den kan inte utjämnas med några andra bostadsrättsföreningars boendekostnader.

Regeringens förslag när det gäller bostadsrätterna, som moderaterna kritiserar därför att det går något längre i jämförelse med den totala effekten på hyreshussidan, innebär en maximal effekt i bostadsrätterna på 90 kr. per månad. Man skulle kunna säga om det moderata förslaget när det gäller sänkning av räntebidragen att det har viss retroaktivitet över sig. Moderaterna räknar med en inflationstakt på 5 % för 1960-talet och 8 % för 1970-talet, och det skall folk nu betala retroaktivt på en gång under ett enda år. Jag trodde att moderaterna i princip var emot retroaktiva förändringar, men deras förslag får sådana här effekter, med upp till 400 kr. i månaden i ökning av boendekostnaderna vid bostadsrätt.

Anf. 106 ROLF DAHLBERG (m) replik:

Herr talman! Maj-Lis Landberg fortsätter att gå i fällor, och hon gör våldsamma uttalanden. Moderaterna är ljusår från en solidarisk bostadspolitik, säger hon. Men jag bad Maj-Lis Landberg att lyssna noga på vad styrelsen för länsbostadsnämnden i Örebro län, där socialdemokraterna har majoritet, hade sagt. Det var exakt vårt förslag de förde fram, och de pekade på precis de problem som vi har pekat på. Men Maj-Lis Landberg framhärdar i sin uppfattning. – Jag ger upp!

Sedan till Birgit Friggebo. Jag vet inte vilka krav Birgit Friggebo har på behandlingen av sina propositioner, men när hon får så mycket stryk som vid behandlingen av den här propositionen när det gäller den del som skatteutskottet har yttrat sig över, då tycker jag att hon skulle vara litet försiktig när hon för en gångs skull kommer till kammaren och diskuterar bostadspolitik. Men det är inte Birgit Friggebo. Hon fortsätter att påstå att vårt förslag innebär en kostnadsökning på upp till 400 kr.

Jag vill påstå att Birgit Friggebo inte kan räkna fram det här – så enkelt är det. När hon uttalade sig i Rapport vid månadsskiftet januari-februari – den 4 februari hade vi debatten här i kammaren, och då hade hon redan gjort det – hade hon inte tillgång till det stora utredningsmaterial som vi har arbetat fram

och som utskottet sedan har vidimerat som siffermässigt korrekt. Men hon fortsätter med att säga att det kan bli en ökning med upp till 400 kr. för en bostadsrättsförening. Samtidigt säger hon att hennes förslag ger bostadsrättsföreningarna en höjning med bara 90 kr. Varför har då bostadsrättsföreningarnas olika organisationer formligen upphävt ramaskrin den sista tiden och pekat på hur de har särbehandlats av Birgit Friggebo. De har pekat på hur de skulle drabbas av extra uppräknningar på den garanterade räntan och dessutom av hyreshusavgiften. Lägg märke till vad det heter: hyreshusavgift! Men det är bostadsrättsföreningar som skulle drabbas av det.

Birgit Friggebo har, tillsammans med sin informationssekreterare Björn Tygård, avsiktligt spritt ut de här felaktiga uppgifterna om den moderata bostadspolitiken. Och hon har lyckats. I en Göteborgstidning stod det t.o.m. att moderaterna höjer hyran med 1 000 kr. per månad. Så går det. Man måste vara litet försiktig med orden när man är bostadsminister.

Anf. 107 MAJ-LIS LANDBERG (s) replik:

Herr talman! Jag faller inte i några fällor, herr Dahlberg. Jag kan garantera att Örebro läns socialdemokrater vill föra en solidarisk bostadspolitik. Det förslag som ni har lagt fram här har ingenting att göra med en solidarisk bostadspolitik. Däremot har jag sagt i mitt tidigare inlägg – och det har man också sagt i Örebro – att om man kan förenkla systemet, så har varken jag eller socialdemokraterna någonting emot det. Men att ta bort räntebidragen, såsom ni vill göra, det är vi inte intresserade av.

Anf. 108 Bostadsministern BIRGIT FRIGGEBO:

Herr talman! Rolf Dahlberg kan vara övertygad om att om jag skulle ha haft fel i det jag sade för några månader sedan om effekterna av det moderata förslaget, så skulle jag ha bett om ursäkt för det. Jag skulle definitivt inte ha stått i denna kammare och framhärdat i min beskrivning av förslaget och utsatt mig för risken att folk efteråt kunnat sticka åt mig beräkningar som visat att jag hade fel. Förslaget har kontrollerats fram och tillbaka, inte bara av mig. De som känner mig tror nog inte på anklagelsen att jag inte skulle kunna de olika system vi har att behandla när det gäller bostadspolitiken – ibland kanske man blir litet för mycket detaljinriktad.

Faktum kvarstår, att det med det moderata förslaget blir effekter för vissa bostadsrättsföreningar, som inte kan utjämna sina kostnader i förhållande till andra bostadsrättsföreningar, innebärande upp till 400 kr. per månad i ökad boendekostnad, utöver den boendekostnadsökning som beror på prishöjningar av olika slag, medan den maximala effekten av regeringens förslag innebär 90 kr. per månad.

Rolf Dahlberg sade dessutom tidigare att moderaternas förslag i höstas, som väl också lades fram under den allmänna motionstiden, inte skulle få effekt från den 1 juli 1982. Men det är faktiskt inte sant, för moderaterna har glömt bort att förändringar av olika villkor räknas budgetkassan till godo dagen *efter* ett årsskifte eller ett halvårsskifte. Så om moderaternas förslag skulle ge någon effekt under budgetåret 1982/83, måste man börja ta ut

Torsdagen den
27 maj 1982

*Räntebidrag och
bostadsbidrag
samt hyreshusav-
gift, m. m.*

ökade boendekostnader av hyresgäster och bostadsrättshavare den 1 juli 1982 – alltså för att det över huvud taget skall bli någon effekt på budgeten.

Nu är det där glömt, för det är inte aktuellt längre. Men det är faktiskt så att de tidigare moderata förslagen innebar att bostadsrättshavare kunde åka på en extra boendekostnad på 400 kr. i månaden från den 1 juli 1982. Och hyresgästerna hade – visserligen efter förhandlingar, där man inte vet hur det kunde ha gått – i genomsnitt kunnat få hyreshöjningar med 150 kr. i månaden för en normallägenhet utöver de hyreshöjningar som trädde i kraft vid årsskiftet.

Anf. 109 ROLF DAHLBERG (m) replik:

Herr talman! Maj-Lis Landberg framhärdar och beskyller oss för att föra en icke solidarisk bostadspolitik. Men politiken är ju densamma som den som har förts av Maj-Lis Landbergs partivänner i Örebro länsbostadsnämnd.

Det är klart, Birgit Friggebo, att vi har räknat på halv budgeteffekt på intäktsidan – 1 miljard 50 miljoner. Det betyder att man hade att ta ut det andra halvåret efter de hyresförhandlingar som skulle ha genomförts i höst. Detta tycker jag inte att vi behöver diskutera, eftersom det klart framgår att vi icke har räknat oss till godo hel effekt för helår utan enbart för halvår. Det är helt klart.

När det gäller kostnaderna, så fortsätter Birgit Friggebo att hävda att det kommer att kosta upp till 400 kr. i månaden. Hon säger: Man vet inte hur bruksvärdessystemet slår. Men, Birgit Friggebo, vi vet ju mycket väl hur det slår. Ena gången, när det passar, säger Birgit Friggebo att bruksvärdessystemet gör att hyreshusavgiften hamnar hos dem som inte har några extra kostnader, och nästa gång säger hon att det här jämnas ut över alla. Man måste ju bestämma sig: Hur är det bruksvärdessystemet slår?

Att systemet är besvärligt och svårt att handha vet vi, och jag tror att alla i dag är överens om att vi helst skulle ha ett annat system för att fastställa hyran. Men jag tycker det är trist att Birgit Friggebo i avsikt att ge sig på den moderata bostadspolitikerna i alla lägen håller fast vid dessa felaktiga uppgifter. Hon vill inte erkänna att det är en genomsnittlig kostnad på 150 kr. i månaden som systemet medför. Det är den vi talar om, och det har vi gjort i alla tider.

Det var väldigt bråttom när Birgit Friggebo rusade ut med det här förslaget, och det kan bli problem, när man har så där bråttom. Det kommer mig, herr talman, att tänka på vad som stod i tidningen Blandaren för några år sedan: Springer man fortare än ljuset, svartnar det för ögonen.

Talmannen anmälde att Maj-Lis Landberg anhållit att till protokollet få antecknat att hon inte ägde rätt till ytterligare replik.

Anf. 110 Bostadsministern BIRGIT FRIGGEBO:

Herr talman! Det har ju gått en ganska avsevärd tid, Rolf Dahlberg, sedan jag första gången gick ut och informerade medborgarna om vad moderat politik innebär. Det har funnits gott om tid att kontrollräkna, och det är även andra än jag själv som har kontrollräknat uppgifterna.

Låt mig ändå fullfölja det här exemplet beträffande den 1 juli och den 1 januari. Räntor förfaller i efterskott, och en fastighetsägare behöver naturligtvis ta ut hyror för att täcka de kostnader som successivt uppstår i och med att räntorna förfaller. De förfaller inte till betalning varje dag, utan man samlar ihop räntorna för ett halvår, och så betalar man i efterskott. Det är grundprincipen.

Fastighetsägaren skall betala sina räntor till statsverket den 2 januari resp. den 2 juli. Det betyder att om man skall ha budgetårseffekt för 1982 och 1983, så måste betalningen ske den 2 januari 1983. Då måste man börja ta ut hyran den 1 juli 1982, såvida vi inte menar att fastighetsägaren skall låna upp pengar för att kunna betala sina räntor – att det inte är hyresgästerna som skall betala kostnaderna för räntorna. Det är möjligt att moderaterna menar det, men säg då det!

Jag tycker att detta är ett exempel som visar att det kan vara litet svårt att se igenom olika effekter – jag medger det. Men framhärda då inte med att säga att jag skulle ha fel när jag påstår olika saker! Rolf Dahlberg får väl då i stället säga åt mig att det inte är så att räntor förfaller till betalning den 2 januari resp. den 2 juli. Men det kan han naturligtvis inte göra.

Sak samma är det med effekterna. Gå hem och räkna på en bostadsrätt av de senare årgångarna och se efter vad det blir för effekt för de husen! Det säger sig självt att om moderaterna skall skrapa ihop 2 miljarder genom sänkta räntesubventioner jämfört med regeringens förslag på 550 miljoner för hyres- och bostadsrätt, så måste det bli ganska kraftiga effekter. I regeringens förslag blir effekterna något högre för bostadsrätterna – upp till 90 kr. per månad. Det tycker jag är en mycket kraftig ökning, nästan icke försvarbar. Men det är klart att moderaternas effekter måste bli ungefär fyra gånger så stora – och det blir de också: 400 kr. i månaden. Så enkelt är det. Nu har inte jag räknat så enkelt, utan jag har sett på vad de faktiska, garanterade räntorna skulle bli enligt det moderata förslaget.

Talmannen anmälde att Rolf Dahlberg anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

Anf. 111 TORE CLAESON (vpk):

Herr talman! I vpk-motionerna nr 1625 och 2367 har ganska utförligt utvecklats kritik mot den förda bostadspolitiken, mot de församlingar som har skett och mot bristen på positiva förslag i syfte att förändra och förbättra förhållandena för de boende. Där har vi också utförligt redovisat förslag till en annan bostadspolitik med en annan inriktning och ett annat innehåll, vad det skulle kosta och hur det kan finansieras.

De betänkanden som vi i dag behandlar upptar i huvudsak förslag som

Nr 159

Torsdagen den
27 maj 1982

---

*Räntebidrag och
bostadsbidrag
samt hyreshusav-
gift, m. m.*

Torsdagen den
27 maj 1982

---

*Räntebidrag och
bostadsbidrag
samt hyreshusav-
gift, m. m.*

väckts i regeringens proposition nr 124 om ändrade regler för räntebidrag och bostadsbidrag m. m. samt införande av en hyreshusavgift, och motioner som väckts i anslutning därtill. Propositionens olika förslag är till sitt huvudinnehåll sådana att de inte innebär några förändringar till det bättre för vanliga bostadskonsumenter utan tvärtom – försämringarna fortsätter. Förslagen i regeringens propositionen har en klart hyresgästfientlig profil och innebär en fortsatt nedrustning av den sociala bostadspolitiken.

De "besparingar" som föreslås drabbar nästan enbart flerbostadshusen och då främst hyresgästerna. Ett genomförande av förslagen innebär ökade orättvisor på en bostadsmarknad där ca 75 % av det totala samhällsliga stödets nära 25 miljarder kronor går till villaägare – främst till dem som tjänar mest och har de dyraste husen.

Jag skulle i detta sammanhang och även i anslutning till vad som hittills har sagts i debatten vilja göra ett påpekande, nämligen att småhusägarna ju inte utgör någon enhetlig grupp. Utvecklingen då det gäller boendekostnaderna har slagit väldigt olika också för olika småhusägare. För den grupp av villaägare som har stora inkomster och förmögenheter, dvs. ungefär en femtedel av samtliga villaägare, har tillvaron säkert varit och är säkert fortfarande ganska bekymmersfri. Det förhållandet att de kan tillgodogöra sig ungefär fyra femtedelar av den skatteminskning som uppkommer genom systemet för ränteavdrag och som uppgår till omkring 12 miljarder kronor per år gör att omkring en kvarts miljon villaägare i själva verket utgör en mycket privilegierad grupp i vårt samhälle. För den stora majoriteten av småhus- och radhusägare är problemen med stigande boendekostnader av ungefär samma karaktär som för hyresgäster och bostadsrättshavare, även om de stigande boendekostnaderna har drabbat hyresgästerna hårdast.

Trots den ökade förmögenhetstillväxten bland privata fastighetsägare och trots genomförandet förra året av beslut, som innebar en omfördelning av 200 milj. kr. till denna kategori, fortsätter nu denna orättvisa omfördelningspolitik.

Mittenpartiernas skattereform, som bostadsministern något har uppehållit sig vid, innebär, som vi från vänsterpartiet kommunisterna tidigare framhållit, inte annat än marginella förändringar till hyresgästernas fördel. Uppgifter från bl. a. statistiska centralbyrån visar att skattereformen inte ger bättre resultat för hyresgäster än för villaägare.

Birgit Friggebo sade att de förslag som framförts, och som hon medger innebär fördyringar som slår igenom i ökade hyror, bör ses tillsammans med förslaget till skattereform. Jag vill med anledning därav säga att visst är förslaget till skattereform då det gäller förlustavdragen ett steg i rätt riktning – man föreslår ju att förlustavdragen begränsas. Den begränsningen får emellertid ett betydligt minskat värde för strävan efter en jämnare inkomstfördelning, när den genomförs samtidigt med en stor marginalskattesänkning. Det går att begränsa avdragsförmånerna utan att samtidigt göda redan gynnade grupper ytterligare. Det är givet att begränsningarna av underskottsavdragen i viss mån motverkar de ökade skillnader som en så kraftig marginalskattesänkning som den föreslagna ger. Avdragsbegräns-

ningen kommer emellertid i och för sig inte att minska inkomstskillnaderna utan endast att mildra ökningarna av inkomstskillnaderna.

Herr talman! Jag är medveten om att detta inte är någon skattedebatt, men jag tycker att det fanns skäl att med utgångspunkt i bostadsministrernas anförande här och hennes hänvisning till skattereformen göra dessa kommentarer.

De minskade bostadssubventionerna kommer främst att gå ut över hyresgästerna, och man kan notera att en enligt vår mening nödvändig omfördelning av bostadsstödet till flerbostadshusen uteblir. Några ordentliga åtgärder i syfte att öka det för hela samhället nödvändiga bostadsbyggandet föreslås heller inte av regeringen.

Nu föreslås åtgärder som ytterligare kommer att fördyra boendet och öka hyresutplundringen. Vänsterpartiet kommunisterna kan inte acceptera minskade räntebidrag till hyreshusen eller att den föreslagna hyreshusavgiften skulle drabba de allmännyttiga bostadsföretagen. Bostadssubventionerna måste omfördelas, så att socialt acceptabla hyror kan åstadkommas hos allmännyttan. Ett riktat stöd till allmännyttan, såsom vi föreslår, kommer alla hyresgäster till godo genom bruksvärdessystemet. Hyreshöjningarna kan stoppas i avvaktan på hyressänkande åtgärder. Vpk kan inte godta förslaget till försämring av räntebidragen vare sig för de föreslagna 16 årgångarna hyreshus eller 5 årgångar småhus. Vi vänder oss alltså mot den föreslagna extra upptrappningen av de garanterade räntorna för åren 1983, 1984 och 1985 både då det gäller hyreshus och egnahem. De förbättringar av lånegivningen vid nybyggnad av egenägda småhus som föreslås och som beräknas minska boendekostnaderna med 250 kr. per månad i nya villor motsätter vi oss, då motsvarande förbättringar inte föreslås för andra boendeformer. Den föreslagna ökningen av räntebidrag för ny- och ombyggnad av enskilt ägda flerbostadshus kan vi inte acceptera. Dessa räntebidrag bör ligga kvar vid nuvarande nivå, dvs. på 92 % av byggnads-kostnaderna.

Förslaget om införande av en hyreshusavgift är positivt då det gäller privata hyreshus, men skall enligt vår mening begränsas till denna kategori. Motiv för detta har funnits alltsedan bruksvärdessystemet infördes, och förslaget ligger i linje med vad vi från vpk under många år föreslagit. De allmännyttiga bostadsföretagens hus får inte innefattas i de hus för vilka en särskild hyreshusavgift skall tas ut.

Jag har i detta sammanhang ett särskilt yrkande när det gäller skatteutskottets betänkande 1981/82:62, mom. 2, i anslutning till motion 1981/82:2367 av Lars Werner m. fl. Yrkandet har följande lydelse:

- ”2. – under förutsättning av bifall till yrkande 1 i reservationen av Erik Wärnberg m. fl. under mom. 1 – att riksdagen beslutar
- a) att med bifall till motion 1981/82:2367 yrkande 2 göra följande tillägg till 1 § första stycket lagen om hyresavgift: ”Vidare skall avgift inte heller betalas om enheten ägs av allmännyttigt bostadsföretag”,
  - b) att i övrigt bifalla yrkande 2 i reservationen av Erik Wärnberg m. fl.”

Nr 159

Torsdagen den
27 maj 1982

---

*Räntebidrag och
bostadsbidrag
samt hyreshusav-
gift, m. m.*

Torsdagen den
27 maj 1982

---

*Räntebidrag och
bostadsbidrag
samt hyreshusav-
gift, m. m.*

Vpk har under en följd av år krävt att bostadsbidragen i första hand utformas så, att hushåll med stor försörjningsbörda eller låg inkomst ges möjligheter att behålla en god bostad och efterfråga en bättre.

I proposition 1981/82:124 anføres att reglerna för de statliga bostadsbidragen (SBB) och för de statskommunala bostadsbidragen (SKBB) bör utformas så, att stödet styrs till de hushåll som har störst behov av bidrag och att bidragen skall göra det möjligt för inkomstsvaga hushåll att hålla sig med en modern bostad som är tillräckligt stor för familjens behov.

Den i propositionen angivna målsättningen med bidragsgivningen stämmer i allt väsentligt med den vpk uttalat sig för i många år. Vi tvingas emellertid konstatera att de konkreta förslagen i propositionen till ringa del eller inte alls getts en utformning som motsvarar den tidigare deklarerade målsättningen. Att så inte skett är ytterst beklagligt men knappast förvånande mot bakgrund av att de borgerliga regeringarna hittills inte visat något större intresse eller förståelse för de bostadskonsumenter som bäst behöver samhällets stöd.

Den borgerliga regeringen och riksdagsmajoriteten har visat stor handlingskraft när det gäller att minska räntesubventioner i stora delar av bostadsbeståndet, med stora ökningar av boendekostnaderna som följd. Regeringen visar dock inte samma handlingskraft när det gäller reformer inom bostadsbidragssystemet.

Vpk har följande förslag till hur ett bättre bostadsstöd borde utformas i anslutning till regeringens proposition.

Beträffande hyresgränserna accepterar vi inte att den nedre hyresgränsen höjs med 100 kr. per månad till 650 kr. per månad. Gränsen skall ligga fast vid nuvarande 550 kr. per månad. En höjning av den nedre inkomstgränsen innebär just det som regeringen säger sig vilja undvika, nämligen en ökning av boendekostnaderna för inkomstsvaga hushåll. Vpk:s förslag om oförändrade nedre hyresgränser innebär att bostadsbidragen ökar med 960 kr. per år jämfört med regeringens förslag.

I vad gäller inkomstgränserna föreslås nu av regeringen och utskottsmajoriteten inga förhöjningar. Utifrån vår tidigare deklarerade uppfattning, att ett hushåll skall ha lika stort bostadsstöd oavsett om hushållet består av en eller två vuxna, anser vi att den nedre inkomstgränsen skall höjas med 3 000 kr. till 29 000 kr. för ensamstående utan barn och med 8 000 kr. till 41 000 kr. för ensamstående med barn.

Gränserna skall vara lika oavsett om hushållet består av en eller två vuxna. Det kan nämligen inte, med tillämpning av gällande utrymmesnormer, hävdas att hushållen med en vuxen skulle behöva mindre utrymme än hushållen med två vuxna. Vi accepterade inte de differentierade inkomstgränserna när de infördes, och vi gör det inte nu. Oviljan att höja gränserna innebär att man passivt finner sig i att inflationen tillåts urholka bidragens värde – en inflation som ökat snabbt på grund av regeringens oförmåga och ovilja att föra en inflationsdämpande ekonomisk politik.

Att studiemedel till viss del skall räknas som inkomst när den bidragsgrundande inkomsten för bostadsbidrag bestäms, accepterar vi lika litet nu

som när regeln infördes. Om studiemedel likställs med inkomst, innebär detta att lånemedel räknas som inkomst, och detta kan enligt vår mening inte försvaras. Vi anser därför att förslaget om att hälften av ett hushålls samlade studiemedel skall räknas in i den bidragsgrundande inkomsten inte skall genomföras.

Vi har tidigare föreslagit att bostadsbidragen skall differentieras per barn och inte, som f. n., vara lika för familjer med ett eller två barn och för familjer med tre eller fyra barn. Eftersom den principiella utformningen av bostadsbidragen kommer att behandlas i bostadsbidragskommitténs betänkande, som beräknas lämnas inom kort, har vi avstått från att *nu* föra fram detta förslag. Vi har heller inte *nu* tagit upp frågan om hur förmögenheter skall beräknas när bostadsbidragen skall fastställas. Även denna fråga behandlas av bostadsbidragskommittén.

Våra förslag om ändrade nedre inkomstgränser för ensamstående med barn medför att gränsen för inkomstprövat tillägg inom studiehjälpen även bör ändras så att samordningen med bostadsbidragssystemet behålls.

Jag yrkar bifall till vpk-motionerna 1625 och 1367, i de delar de behandlas i resp. utskottsbetänkanden och inte tillgodosetts i de socialdemokratiska reservationerna, och vidare till det yrkande som jag framställt och som delats ut till kammarens ledamöter.

Herr talman! I massmedia har det under senare tid tagits upp frågor om bostadspolitikens betydelse i valrörelsen. Man har talat om valkampen om hyran, om nya fribrev till villaägarna och om hur riksdagspartierna ställer sig till hyresgäströrelsens krav i den s. k. vitboken. Man har bl. a. redogjort för hur olika riksdagspartier ställer sig utifrån innehållet i olika riksdagshandlingar. Som regel har man kommit fram till att det finns tre olika bud, som samtliga innebär fortsatta stora hyreshöjningar – störst om man omsätter moderaternas förslag, mindre än hälften så stora enligt regeringspartiernas – centerpartiets och folkpartiets – förslag och något lägre höjningar enligt socialdemokraternas.

Jag tycker att det nu är ett utmärkt tillfälle att ge besked om vad landets hyresgäster kan vänta sig om det ena eller andra partiets förslag realiseras. Utöver de tre bud som har redovisats finns ytterligare ett, som inte redovisas i massmedia i allmänhet. Det fjärde budet – från vänsterpartiet kommunisterna – innebär stopp för nya hyreshöjningar, och det är förslag som utförligt har redovisats i en omfattande bostadspolitisk motion och andra motioner under vårriksdagen.

Av vpk-förslagen framgår att nya stora hyreshöjningar kan stoppas dels genom ett riktat statligt stöd till de allmännyttiga bostadsföretagen, dels genom en omfördelning av samhällets bostadsstöd från den privata ägarsektorn till de allmännyttiga hyreshusen.

I valrörelsen 1979 kom riksdagspartier med "fribrev" till villaägarna, medan vpk gav "fribrev" till hyresgästerna. Ökat stöd till hyresgästerna, stopp för hyreshöjningar och rättvisa i boendet var vårt besked till väljarna. Det har vpk jobbat för, och det kommer vi att fortsätta att slåss för i och utom

*Räntebidrag och
bostadsbidrag
samt hyreshusav-
gift, m. m.*

riksdagen, ute i bostadsområdena, på arbetsplatserna och överallt där vi är verksamma.

Vi ställer inte upp på att hyresgästerna skall betala en allt större del av sin inkomst i hyra. Vi vill omfördela bostadssubventionerna, så att rika villaägare får mindre och vanliga hyresgäster mer stöd. Vi delar målsättningen att en socialt acceptabel hyra inte skall överstiga 15 % av en normal industriarbetarlön.

Låt mig till sist, herr talman, bara göra en kommentar till bostadsministerns påstående om att hyreskostnaderna inte skulle ha ökat mer än andra kostnader. Jag tror att Birgit Friggebo i själva verket vet att det är fel att påstå något sådant. Hyresutvecklingen under senare år är helt oacceptabel. Hyran tar en allt större del av inkomsten, och hyresgästerna är den grupp av boende som har drabbats hårdast av bostadspolitikens försämringar. 1976 användes i genomsnitt 17 % av inkomsten till hyra i nybyggda lägenheter. I dag är det över 25 % av en normal industriarbetarlön.

Jag yrkar bifall till motion 2367.

Anf. 112 KJELL MATTSSON (c):

Herr talman! Det som riksdagen har att ta ställning till i betänkande 26 från civilutskottet är på vilket sätt vi skall fördela 10,2 miljarder i statligt kontant bostadsstöd. Man skulle kunna få det intrycket när man lyssnar på debatten, där det talas om bostadspolitisk nedrustning, att det skulle vara fråga om starkt reducerade anslag. I själva verket begär regeringen att riksdagen skall anvisa ungefär 2 miljarder mer än under innevarande budgetår.

Bostadsministern har redogjort för den bedömning som regeringen har gjort om hur bostadsstödet – den del som gäller räntebidrag – skall fördelas under den närmaste treårsperioden. Hon har redovisat att regeringen gör bedömningen att det är nödvändigt att se till att inte bostadssubventionernas ökningstakt fortsätter vara lika stor som hittills utan att det blir en viss minskning av takten – trots att det alltså är fråga om att anvisa 10 200 milj. kr.

Bostadsministern har också redovisat att regeringen anser att man måste se till att anslagen fördelas rättvist och att man förändrar fördelningen på det sättet att mer går till dem som har det största behovet av statligt stöd.

Till det här betänkandet från civilutskottet har fogats en mängd reservationer, men efter den diskussion som nu har förts mellan bostadsministern och företrädare för oppositionspartier är det inte särskilt meningsfullt att gå in i de detaljer som många av reservationerna handlar om. Jag vill nöja mig med att yrka bifall till reservationerna 3 a och 6 a från folkpartiet och centerpartiet till betänkande 26 och i övrigt till utskottets hemställan. När det gäller betänkande 43 yrkar jag bifall till utskottets hemställan.

Anf. 113 BO SÖDERSTEN (s):

Herr talman! Vi behandlar i kväll en fråga som är både sakligt betydelsefull och politiskt ovanligt intressant. Det är frågan om avtrappningen av de statliga räntebidragen till hyreshus och bostadsrätter och förslaget att

samtidigt införa en hyreshusavgift. Denna fråga har fått en extra politisk dimension genom att center- och folkpartister i skatteutskottet gått emot sin egen regering just när det gäller att införa hyreshusavgiften.

Vi socialdemokrater är skeptiska till en uppsnabbad avtrappning av räntebidragen. Eftersom kvällen lider skall jag inte göra någon analys av skälen. Det som sägs i propositionen om att avtrappningen skall leda till en större utjämning av hyrorna i fastighetsbeståndet osv. är sakligt sett ganska tvivelaktigt. Det är dessutom ingalunda den bästa metoden att lösa de problemen.

Jag nöjer mig med att säga att vi menar att den föreslagna ökningen i avtrappningen av räntebidragen inte är önskvärd. Hyrorna har redan stigit kraftigt under senare år. Vidare kan vi vänta att de kommer att stiga också under kommande år. Stora saneringsbehov föreligger, exempelvis hos "allmännyttan". De företagen har redan en svag ekonomi. Att lägga lök på laxen finner vi inte särskilt förnuftigt.

Men det mest intressanta i dagens bostadspolitiska proposition är de följdverkningar som avtrappningen av räntesubventionerna får på de privatägda hyreshusen. Om förslaget går igenom luggar man nästa år hyresgästerna på ca 700 miljoner i ökade hyror, enbart på grund av den ökade avtrappningen, och 1,3 miljarder när förslaget är fullt genomfört 1985. Detta sker i första hand hos "allmännyttan" – det är de allmännyttiga företagen som drabbas.

Grovt taget har vi 750 000 lägenheter som förvaltas av "allmännyttan", och lika många – kanske något fler – ägs privat. Det intressanta är att hyrorna kommer att pressas upp också i de privatägda fastigheterna. Det ser helt enkelt bruksvärdesprincipen till. Men de privatägda fastigheterna har ju ingen kostnadsfördring. Allt fastighetsägarna får är ökade hyror och ökade vinster.

Dess bättre insåg man detta också i bostadsdepartementet, och därför föreslog statsrådet Friggebo i proposition 124 införandet av en hyreshusavgift för att till staten dra in de extravinster som uppstår på grund av denna politik. Den föreslagna avgiften till staten skulle innebära ungefär 500 miljoner 1983 och ungefär 1 miljard kronor när förslaget är fullt genomfört 1985.

Vi socialdemokrater menar att förslaget om en hyreshusavgift är en intressant konstruktion. Därför har vi också i princip accepterat det, även om vi föreslagit några smärre förändringar. Vi menar att avgiften inte enbart bör omfatta fastigheter byggda före 1958 utan utsträckas till att omfatta sådana som är byggda fram till 1974. Vidare anser vi att avgiften inte bör vara avdragsgill.

Att avtrappningen av räntebidragen skulle kompenseras med en hyreshusavgift trodde vi var sanning – fram till den 6 maj. Då behandlades frågan – efter åtskilliga bordläggningar – i skatteutskottet. Och då plötsligt slog centern och folkpartiet bakut. Det sensationella inträffade att företrädarna för dessa partier helt sonika gick emot sin egen regering. Det var i sanning en politisk sensation.

Att analysera vad som här hänt är både sakligt och politiskt mycket

Torsdagen den
27 maj 1982

*Räntebidrag och
bostadsbidrag
samt hyreshusav-
gift, m. m.*

lärorikt. Avtrappningen av räntebidragen och de åtföljande hyreshöjningarna är ett typiskt utslag av borgerlig, för att inte säga moderat, bostadspolitik. De har motiverats med sparsamhetsiver från statens sida. Moderaterna ville ju också i själva verket gå mycket längre och krävde en avtrappning som skulle ta ifrån hyresgästerna ungefär 4 miljarder kronor – ungefär hälften skulle drabba "allmännyttan" i form av avtrappade räntebidrag, och andra halvan skulle utgöra en ren inkomstöverföring från hyresgäster till privata fastighetsägare. Det innebär en hyreshöjning på i genomsnitt ett par tusen kronor för alla som bor i hyreslägenheter. Statsrådet Friggebo har också tidigare med iver och emfas kritiserat moderaterna för deras bostadspolitik. Men till hälften är hon alltså villig att acceptera den.

Trots allt avlägsnade man sig dock från moderaterna i förslaget om hyreshusavgiften. Det finns ändå ett visst sinne för rättvisa i det här förslaget. Det tycktes som om folkpartiet alltjämt var villigt att försöka leva upp till ett slags socialliberalism och hålla fast vid ett elementärt krav på social rättvisa. Jag vill också gärna ge Birgit Friggebo en cloge för det försöket.

Men samtidigt måste vi i kväll konstatera att statsrådet Friggebo hade gjort upp räkningen utan värden. Hennes fall blev också stort i och med det rena avstyrkandet av förslaget om hyreshusavgiften. Den näsknäppen från de egna partivännerna kommer nog att kännas länge. Birgit Friggebo försöker hålla god min i elakt spel. Hon försöker intala sig att någon gång kanske hyreshusavgiften trots allt skall kunna införas, även om hon tillägger "men det kommer att bli kärt med tiden".

Samtidigt säger Rolf Dahlberg att hennes förslag har fullständigt smulats sönder av skatteutskottet. Ser man till skatteutskottets sakliga kritik har Rolf Dahlberg ingalunda rätt. Som Birgit Friggebo påpekade innehåller de nio rader där hennes förslag avvisas över huvud taget ingen saklig kritik. De visar bara att man inte vill ha hennes förslag. Men politiskt sett har givetvis Rolf Dahlberg fullständigt rätt. Var och en måste inse att Birgit Friggebo har lidit ett fullständigt förödande politiskt nederlag och att något förslag om hyreshusavgift aldrig någonsin kommer att läggas fram av en borgerlig regering. Det är den enkla sanningen. Man vill ju göra politik komplicerad, men politik när det gäller principer är ofta mycket enkel. Enklare än vad den blir här i kväll kommer den nog aldrig att bli.

Behandlingen av detta ärende visar också halten i de borgerliga sparplanerna. De borgerliga har alltså panna att driva igenom förslag som man påstår skall spara 700 milj. kr. nästa år men som samtidigt uteslutande drabbar hyresgästerna i allmännyttan, som vi vet är en av de svagaste grupperna i vårt samhälle. Samtidigt har man möjlighet att ta in 500 milj. kr. i skatt som man vet eljest kommer att hamna i privata fastighetsägares fickor. Det förra driver de borgerliga igenom oavkortat. Det senare har man däremot inte mod att driva igenom. Där viker center och folkparti för de moderata och röstar emot den egna regeringens proposition. Fakta talar för sig själva.

Politiskt sett har utgången av detta ärende ett mycket stort intresse. Den

visar att det nu är moderaterna som definitivt har tagit över kommandot när det gäller ideologiskt viktiga ärenden. Folkparti och center börjar tydligen redan vänja sig vid att de är småpartier som egentligen inte har rätt till egen talan i betydelsefulla sammanhang.

Det hade funnits möjligheter för folkpartiet att stå kvar vid en socialliberal linje. Man kunde ha samarbetat med socialdemokratin, som givetvis accepterar goda förslag även om de skulle komma från folkpartistiskt håll. Men nu tvingas man till ett ömkligt nederlag, och det kan man sannerligen inte skylla socialdemokratin för.

Vad som i själva verket har hänt är följande. När det verkligen gäller, när man står inför ett ideologiskt och ekonomiskt betydelsefullt avgörande kan moderaterna t. o. m. tvinga folkparti och center att rösta emot de egna regeringsförslagen.

Med detta, herr talman, ber jag att få yrka bifall till den socialdemokratiska reservationen i skatteutskottets betänkande nr 62.

Anf. 114 BO LUNDRÉN (m):

Herr talman! Min avsikt var att i denna debatt i all korthet redovisa mitt partis ställningstagande till den s. k. hyreshusavgift eller, rättare sagt, hyreshusskatt som bostadsministern har föreslagit skall införas. Men efter bostadsministerns inledande anförande, som bl. a. handlade en del om den föreslagna skattereformen i samarbete mellan socialdemokraterna och mittenpartierna, måste jag kommentera även den delen.

Bostadsministern sade inledningsvis att skattereformen var inriktad på att öka valfriheten i boendet. Det vore intressant att höra bostadsministern utveckla detta påstående senare i debatten. Hon tyckte också att det var märkligt att vi moderater inte hade ställt oss bakom skatteuppgörelsen, trots att vi, som hon sade, i huvudsak var överens om den tidigare i den borgerliga trepartiregeringen. Det är inte heller ett korrekt påstående. Det skall jag återkomma till.

Jag antar att det är avdragsbegränsningen som bostadsministern anser leder till en ökad valfrihet i boendet. Det kan ju inte vara marginalskattsänkningen i sig som hon avser, eftersom vi i stort är överens om att en sådan behövs och även omfattningen av den.

Jag vet inte riktigt vad valfriheten enligt bostadsministern skulle bestå i, möjligen att det blir dyrare att bo i småhus och att det på något sätt skulle leda till en ökad valfrihet. Men, som sagt, det skall bli intressant att höra bostadsministern redovisa vilka tankar som ligger bakom detta påstående.

Har bostadsministern rätt, måste skatteomläggningen faktiskt enligt hennes uppfattning göra det dyrare att bo i småhus. Det förefaller som om bostadsministern går emot den redovisning som hennes eget parti gör i den allmänna debatten om att skattereformen egentligen inte innebär några egentliga kostnadsökningar för småhusägare. Men antingen har den betydelse eller också har den ingen betydelse alls. Den har alltså betydelse.

*Räntebidrag och
bostadsbidrag
samt hyreshusavgift,
m. m.*

Torsdagen den
27 maj 1982

---

*Räntebidrag och
bostadsbidrag
samt hyreshusav-
gift, m. m.*

En av orsakerna till att vi moderater lämnade regeringen var att vi inte kunde acceptera de inslag som kopplades med den önskvärda och nödvändiga sänkningen av de alltför höga marginalskatterna. Vi tycker fortfarande att det är märkligt att bostadsministerns parti har kunnat acceptera den uppgörelse som kommer att behandlas i riksdagen om någon vecka. Vi gör det mot en bakgrund, som kan sägas börja 1979. Låt mig citera några uttalanden. Jag börjar med ett brev från Ola Ullsten till Villaägareförbundet någon gång i september 1979. Det lyder:

”Refererande till ert öppna brev 1979-09-05 får vi meddela att vi står fast vid det besked vi redan har gett, bl. a. i Villaägareförbundets debatt i maj och i tidningen Villaägarens enkät till partiledarna. Det innebär att skattereglerna måste anpassas i samband med nästa fastighetstaxering så att man får ungefär samma kapitalkostnadsökning för de olika upplåtelseformerna. Rätten till räntecavdrag måste samtidigt vara kvar i full utsträckning.”

Brevet är undertecknat Ola Ullsten, partiledare i folkpartiet.

Den 12 oktober 1979 lade den då bildade borgerliga trepartiregeringen fram sin regeringsförklaring för riksdagen. Där sade man när det gällde bostadsavsnittet följande:

”Valfrihet förutsätter en fortsatt strävan till likvärdiga boendekostnader mellan olika upplåtelseformer. Rätten att göra avdrag för räntekostnader bibehålls.”

Den 14 februari 1980 utfärdades direktiv till underskottsavdragsutredningen. I de direktiven, som är ganska långa, står en mening som är rätt intressant. Där säger Ingemar Mundebo:

”De underskottsavdrag som härrör från egnahem bör därför i huvudsak lämnas utanför utredningsarbetet.”

Ingemar Mundebo menar att han är beredd att diskutera den typ av underskottsavdrag som uppkommer, när man in-tecknar en villafastighet och använder lånen för att skaffa andra tillgångar, t. ex. båt eller bil.

Hösten 1980 föreslog den borgerliga trepartiregeringen vissa förändringar och skärpningar av realisationsvinstbeskattningen. Den dåvarande budgetministern anförde bl. a. följande:

”För många hushåll är med dagens förhållanden i övrigt en bibehållen avdragsrätt en absolut förutsättning för att de skall kunna klara sina årliga boendekostnader.”

Litet längre ned sägs det: ”I dagsläget bör man alltså utgå från att avdragsrätten för ränta på fastighetslån behålls intakt. Det alternativ som då återstår är att begränsa rätten till indexuppräknings. Jag anser att en sådan begränsning nu bör göras.” Så skedde ju också.

Regeringen lade den 3 februari 1981 fram ett handlingsprogram för den ekonomiska politiken som innefattade förslag till en kraftig marginalskattesänkning. Där nämndes ingenting om begränsning av underskottsavdrag.

Den 26 mars 1981 lämnades ett förslag från trepartiregeringen till socialdemokraterna om en skattereform, och där sade man att man var beredd att göra en snabbutredning om möjligheten att begränsa underskotts-

avdragen. Men man sade också: "Det bör understrykas, att regeringen inte på förhand binder sig för att den skisserade avdragsbegränsningen kan genomföras."

Det innebär alltså att trepartiregeringen och vi moderater kunde tänka oss, för att möjligen få en bred uppgörelse om en vettig skattereform, att snabbtreda frågan om man kan genomföra en avdragsbegränsning. Vi hade naturligtvis dragit slutsatsen av det som sägs i departementspromemorian om en reformerad inkomstbeskattning, att avdragsbegränsningen inte borde genomföras. Där sägs nämligen: "Goda skäl kan således anföras mot en avdragsbegränsning som ingriper generellt mot alla underskottsavdrag. Emellertid är det förenat med uppenbara svårigheter att finna en bättre grund för en hållbar avdragsbegränsning."

Sedan blev det som bekant en uppgörelse med en bindning till avdragsbegränsning, som sedermera kritiserats kraftigt av många remissinstanser.

Man kan som sagt fråga sig om skattereformen nu leder till ökade kostnader för småhusboendet, oavsett hur många människor som kan drabbas. Är det detta som ökar valfriheten i boendet, och stämmer det överens med den politik som åtminstone fram till någon gång i april 1981 fördes även av folkpartiet?

Om skattereformen skulle leda till att man får prissänkningar på villafastigheter, är det ägnat att öka valfriheten i boendet, bostadsministern? Det kan ju tvärtom innebära att vissa människor, speciellt i Stockholmsregionen och överhettade regioner, får svårt att utan kapitalförluster byta sitt villaboende mot annan form av boende eller att flytta. Det är också en sak som det talas om i arbetsgruppsrapporten, departementspromemorian om reformerad inkomstbeskattning, som lades fram i höstas – den 29 oktober tror jag det var den presenterades:

"När man här talar om prissänkningar bör det observeras att denna effekt troligen till en del redan gjort sig gällande under det halvår som skatteöverenskommelsen varit känd. --- Eventuella fortsatta prissänkningar kan därför i åtskilliga fall väntas ta sig uttryck främst i form av att en prisstegring uteblir som annars skulle ha inträffat. Tre års nominellt stillastående pris betyder ju även med ett inflationsantagande om endast 5,5 % en sänkning av det reala priset med 15 %."

Detta sägs alltså i det förslag som lagts fram av regeringen själv.

Herr talman! Vi moderater avvisar i en partimotion bostadsministerns förslag om att införa en s. k. hyreshusavgift. Vi gör det av flera skäl.

För det första innebär bruksvärdesprincipen inte att man automatiskt får sådana hyreshöjningar i det privata beståndet att det uppstår vad bostadsministern sannolikt skulle kalla oskäligen vinster. Hyran fastställs genom förhandlingar, alltså inte genom automatik. Det finns ingen anledning att förutsätta att hyresgästerna i förhandlingarna inte skulle klara att hålla hyran, med utgångspunkt i de förändringar i räntebidragssystem och annat som genomförts, på en för hyresgästerna rimlig nivå. Därför behövs ingen hyreshusavgift.

För det andra var konstruktionen gjord på ett sådant sätt att inte bara

---

*Räntebidrag och
bostadsbidrag
samt hyreshusav-
gift, m. m.*

Torsdagen den
27 maj 1982

*Räntebidrag och
bostadsbidrag
samt hyreshusav-
gift, m. m.*

hyreshus utan också bostadsrättslägenheter, lokalhus och tomter skulle drabbas.

För det tredje hade man utgått ifrån värdeår i fastighetstaxeringen som inte fastställts med tillräcklig noggrannhet, vilket också många har påpekat vid uppvaktningar inför skatteutskottet.

För det fjärde var ärendet ofullständigt berett. Det var ingen tillfredsställande remissomgång, ingen granskning av lagrådet etc.

Det är därför bra, tycker vi moderater, att vi har uppnått enighet på den borgerliga sidan i skatteutskottet om att avslå förslaget om införande av en hyreshusavgift.

Låt mig avslutningsvis upplysa Bo Södersten om att detta rimligen beror på att skatteutskottet, som man bör, har gjort en saklig prövning av förslaget. Vi har lyssnat på dem som gjort uppvaktningar inför utskottet och som talat om att det här var någonting som kunde leda till önskade konsekvenser på flera olika sätt. Det är mycket möjligt att mittenpartierna och moderata samlingspartiet har haft olika utgångspunkter när det gällt motiv för avslaget, men jag tycker att det är bra att vi har enats om ett avslag.

Jag yrkar bifall till skatteutskottets hemställan i betänkandet nr 62.

Under detta anförande övertog tredje vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Anf. 115 Bostadsministern BIRGIT FRIGGEBÖ:

Herr talman! Det finns en inbokad tid för att mer utförligt gå igenom förslaget till skattereform, och därför bör inte vid denna sena timme kammarens ledamöter belastas med en mycket ingående diskussion om den.

Bo Lundgren frågar mig dock om valfriheten i boendet, och den diskussionen hör hemma här.

Har man höga inkomster får man på grund av marginalsattesystemet lägre nettoränta för sitt boende än om man har låga inkomster och låg marginalsatt. Det betyder att två personer som bor i exakt likadana småhus med exakt samma bruttoräntekostnad får olika boendekostnader netto. Det säger sig självt – för oss som tror på marknadsekonomin – att en sådan skillnad i kostnaderna styr människors beteende. Det är alldeles uppenbart.

Om man då inför i princip samma nettoränta, oberoende av inkomsten, blir det en större valfrihet i boendet.

Bo Lundgren hade mycket förutseende plockat fram en massa referat. Han glömde dock bort att vara fullständig när det gällde referatet från den 26 mars 1981. Där konstaterar man att marginalsattesänkningar i sig medför större rättvisa i boendet.

Jag beklagar att jag inte kan referera de exakta formuleringarna. Bo Lundgren kanske kan hjälpa mig, eftersom han har papperen i sin hand. Men det stod där också att utöver marginalsattesänkningar behövs eller krävs också direkta begränsningar i avdraget. Sedan sade han att man är beredd att

sätta in utredningsresurser för att snabbt se efter hur ett sådant här system skulle kunna se ut. I en bilaga på tre sidor fanns t. o. m. en skiss på ett avdragsystem med. Detta stod moderaterna bakom.

Därför är det riktigt att säga att vi var i huvudsak överens med moderaterna förra året om en skattereform, som vi nu kan genomföra tillsammans med socialdemokraterna utan att i de avgörande frågorna inriktningen är väsentligt skild från den som trepartiregeringen hade på sitt program.

Dessa papper finns att läsa för var och en, därför att de överlämnades till det socialdemokratiska partiet inför de förhandlingar som skulle ske om skattereformen.

Anf. 116 BO SÖDERSTEN (s) replik:

Herr talman! Bo Lundgren säger här gentemot mig att det trots allt var enighet i skatteutskottet. Ja, det är i och för sig korrekt, men det fanns ingen som helst motivering, analys eller förklaring till orsakerna till den enigheten.

Jag förstår fullt väl att Bo Lundgren är nöjd. Vad vi är med om här i kväll är ju en stor moderat seger. Men vad vi samtidigt är med om är socialliberalismens bankruttförklaring.

Statsrådet Friggebo försökte kliva upp på de sista socialliberala skansarna, men hon led ett snöpligt nederlag och får ensam kravla omkring i resterna av de barriaderna.

Det är detta som är det intressanta. Jag förstår att Bo Lundgren är nöjd, men Birgit Friggebo har all anledning att vara missnöjd.

Anf. 117 BO LUNDGREN (m) replik:

Herr talman! Jag skall, Bo Södersten, citera vad som sägs i skatteutskottets betänkande:

”Skatteutskottet har tagit intryck av de invändningar som framförts i motioner och skrivelser om att förslaget om hyreshusavgift inte varit föremål för sedvanlig beredning och inte heller har granskats av lagrådet.” Man kan ha skilda utgångspunkter vid bedömningen av konsekvenserna av det här förslaget. Jag tror att det i viss utsträckning är så när det gäller oss moderater och mittenpartierna.

På sätt och vis kan jag förstå att Bo Södersten anser det vara rimligt att man utan någon tillräckligt ingående beredning genomför förslaget. Jag hoppas bara att han inte förordar den metoden för lagstiftningsarbetet över huvud taget. Det finns fullgoda skäl att begära att förslaget dras tillbaka.

Att jag fann mig föranlåten att föra en skattediskussion berodde på att Birgit Friggebo försökte göra gällande att skattereformen skulle innebära en ökad valfrihet. Därmed är det ju klart att det inte var jag som tog upp skattedebatten, utan snarare var det bostadsministern. Det fanns således också anledning att klara ut att bostadsministern hade fel när det gällde påståendet att vi moderater stod bakom de förslag som sedermera blivit verklighet i form av en proposition till riksdagen, och jag gjorde det genom

*Räntebidrag och
bostadsbidrag
samt hyreshusav-
gift, m. m.*

Torsdagen den
27 maj 1982

*Räntebidrag och
bostadsbidrag
samt hyreshusav-
gift, m. m.*

att citera en del av det som förekommit i skattedebatten sedan 1979.

Låt mig påminna bostadsministern om följande: Om man har ett system med progressivitet i en statlig inkomstskatteskala, innebär det automatiskt att inkomstökningar, med en större inkomst i botten, blir hårdare beskattade ju högre inkomsten är. Det ligger i systemets natur. Om man har avdrag som bygger på de principer som är grundläggande för vårt svenska skattesystem – nämligen att det är nettoinkomsten efter avräkning av underskott i olika förvärvskällor och av överskott i andra som ligger till grund för beskattningen – så blir effekterna desamma som tidigare. För den som har mycket hög marginalskatt blir effekterna klart otillfredsställande. Av den anledningen är det bra att man sänker marginalskatterna. Vi beklagar att man fortfarande inte har lyckats sänka marginalskattetaket, i enlighet med det förslag som Birgit Friggebo står bakom, till mindre än 80 %. Det händer alltså fortfarande att man får betala fyra femtedelar av en inkomstökning i skatt, och det tycker vi inte är rimligt.

Precis som Birgit Friggebo sade är vi självfallet medvetna om att en reduktion av marginalskatterna – förutom att den stimulerar till arbete och företagande – också innebär att avdragen blir mera likvärdiga. Det är därför en förändring av marginalskatterna är det rimliga sättet att komma till rätta med de effekter som Birgit Friggebo talar om. Förutom förändringarna av marginalskatterna vill Birgit Friggebo även ha en begränsning av avdragsrätten. Det är det som jag kritiserade och det som hon nyss försvarade.

Vidare kan jag konstatera att ett par utredningar tillsatts, realbeskattningsutredningen och underskottsutredningen, med uppgift att se över just den här problematiken.

Anf. 118 Bostadsministern BIRGIT FRIGGEBÖ:

Herr talman! Jag skulle vilja be Bo Lundgren att läsa upp de meningar som jag citerade ur minnet. Han har ju det aktuella papperet framför sig. Där står det nämligen att utöver marginalskattesänkningen behövs det någon form av direkta avdragsbegränsningar. Moderaterna var ju med om att konstruera en skiss till hur ett sådant avdragssystem skulle se ut. Det var en bilaga på tre sidor, som senare överlämnades till socialdemokraterna inför de förhandlingar som skulle ske om skattereformen. Detta faktum kan inte förnekas av moderaterna. De har emellertid vänt, som man vänder om en hand. Nu för man en helt annan politik, därför att det passar bättre.

Jag ställer upp på en diskussion om valfriheten när det gäller boendet, eftersom vi talar om bostadspolitik. Men jag tänker inte gå in i några direkta diskussioner om marginalskatterna och deras inverkan på den ekonomiska politiken osv. Det skall ske senare i ett annat forum. Har man olika marginalskatt vid olika inkomster, innebär det att nettoeffekten för de boende blir olika, även om de bor i exakt likadana hus precis bredvid varandra vid samma gata. Detta påverkar människors beteende. Därför har människor ingen verklig valfrihet i ett system där avdragen är olika värda. Det har alltså en direkt effekt för bostadspolitiken, och jag betraktar inte ett småhus som en förvärvskälla.

Anf. 119 BO SÖDERSTEN (s) replik:

Herr talman! Bo Lundgren anför enbart rent formalistiska argument för att man vill säga nej till hyreshusavgiften. Vad vi talar om här i kväll är någonting utomordentligt enkelt. Vi vet att regeringen vill genomföra ett förslag som tar ifrån de ungefär 700 000 hushåll som bor i allmännyttan 1 300 milj. kr. Samtidigt vet vi att vi, till följd av bruksvärdesprincipen, får konsekvensökningar hos de ännu fler hushåll, ca 800 000, som bor i privatägda hyresfastigheter. Det blir lika stora hyreshöjningar där.

Bo Lundgren försöker förneka att bruksvärdesprincipen existerar, men han har helt enkelt fel på den punkten. Birgit Friggebo däremot har förstätt dessa ting. Hela argumenteringen i hennes proposition bygger på att vi har en bruksvärdesprincip och på att hon inser att vi får dessa konsekvenshyreshöjningar. Det är detta vi talar om. Regeringen vill alltså lugga hyresgästerna i allmännyttan på 1 300 milj. kr. Samtidigt vet vi att vi minimalt får hyreshöjningar om 1 miljard, sannolikt ännu mer, hos de privatägda fastigheterna. Rättvisan kräver givetvis att vi drar in dessa pengar till staten. Det bör vi också göra på grund av vårt svaga statsfinansiella läge. Det finns ingen möjlighet för Bo Lundgren att förneka detta.

Allt Bo Lundgren kan säga är att han tycker om att vi får inkomstöverföringar till privata fastighetsägare, men det har ingenting med ekonomisk analys att göra. Det är den mest primitiva form av politiska önskemål som någon kan uttrycka.

Att Birgit Friggebo inte vill delta mer i denna debatt visar bara att hon inte har så mycket att säga. Hennes tystnad är om något talande. Vad vi är med om här i kväll är gravölet över socialliberalismen. Vid den begravningen är det kanske mest taktfullt att ingenting säga, om man är liberal.

Anf. 120 BO LUNDGREN (m) replik:

Herr talman! Bruksvärdesprincipen innebär att hyreshöjningar i privatägda hyreshus inte får överstiga motsvarande höjningar för allmännyttan. Det medför inte att man automatiskt är tvingad att genomföra hyreshöjningar av det format som kan bli aktuella i allmännyttan, utan enbart att man har en ram att arbeta inom. Det skall genomföras förhandlingar, och dessa förhandlingar innebär inte automatiskt att man får denna effekt.

Jag har, vilket Bo Södersten kanske missade, i mitt tidigare anförande redovisat att vi moderater, mot denna bakgrund och av andra skäl, anser att förslaget om en hyreshusskatt inte var ett speciellt vettigt förslag. Jag har också sagt att vi, kanske på formella, men ändå mycket viktiga grunder har kommit överens med mittenpartierna om att avstyrka förslaget. De motiveringar som regeringspartierna har får de naturligtvis själva tala om i debatten.

När det sedan gäller frågan om avdragsbegränsningar, som är ganska intressant, kan vi göra debatten mer utförlig, eftersom bostadsministern så önskade. På s. 4 i det papper som den 26 mars överlämnades till socialdemokraterna sägs det: "En kombination av olika åtgärder måste prövas." Det gäller alltså för att man skall komma till rätta med de problem

Torsdagen den
27 maj 1982

*Räntebidrag och
bostadsbidrag
samt hyreshusav-
gift, m. m.*

som kan uppkomma till följd av det höga ränteläget, som ökar underskottsavdragen, m. m., m. m.

”Den kanske viktigaste av dessa är just marginalskattereformen. Med sänkta marginalskatter blir avdragen mindre värda ---.” Det är alldeles korrekt. ”Men därutöver krävs också direkta begränsningsåtgärder. Vissa sådana, bl. a. i fråga om reparationsavdrag på bostadshus, har redan genomförts.” Detta är också någonting som har använts som ett argument för att inte göra några andra begränsningar när det gäller egna hem.

Man säger vidare: ”En särskild parlamentarisk utredning” – den som jag hänvisade till i mitt inledningsanförande – ”– kommittén om underskottsavdrag – har tillkallats med uppgift att mer systematiskt finna lösningar.” Det var alltså det som bostadsministern talade om. Men i direktiven till denna utredning, vars arbete avstannade just på grund av den skatteuppgörelse som gjordes mellan mittenpartierna och socialdemokraterna, framgår det att villaägarnas ränteavdrag och underskottsavdrag icke skulle beröras.

Det är alltså fullkomligt klart, bostadsministern, att det vi moderater var med om var en snabbutredning – utan några som helst bindningar – om möjligheten att genomföra en avdragsbegränsning. Erfarenheterna har ju sedan visat vilka oerhörda konsekvenser på många områden en sådan här avdragsbegränsning kan få.

Tredje vice talmannen anmälde att Bo Södersten anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

Anf. 121 Bostadsministern BIRGIT FRIGGEBÖ:

Herr talman! Jag tackar Bo Lundgren för att han läste upp det korrekta referatet, nämligen att ”därutöver krävs också direkta begränsningsåtgärder”. Detta följs sedan upp i en bilaga på tre sidor, om jag minns rätt, där man mycket utförligt beskriver just precis det system när det gäller begränsningar i avdragsrätten som folkpartiet, centerpartiet och socialdemokraterna enades om. Vad var det då för mening, Bo Lundgren, att skriva ihop allt det där i trepartiregeringen och skicka det vidare till socialdemokraterna för att sedan bli underlag för skatteförhandlingar, om det nu var så värdefullt, men inte skulle användas? Varför lade man ner arbete och tankemöda på att skriva ihop denna bilaga och konstruera detta avdragssystem, om det inte var någon mening med det hela?

Sanningen är ju den, att moderaterna lämnade regeringen med motive- ringen att de inte kunde stå bakom skattereformen, därför att de ville stå fria inför höstens val att gå ut och prata vad strunt som helst för att dra med sig fler väljare.

Tredje vice talmannen anmälde att Bo Lundgren anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

Herr talman! Om vi återgår till proposition 124, vill jag säga att regeringen där bl. a. har föreslagit en del besparingar genom att minska räntebidragen för statligt belånade hyres- och bostadsrättshus. De därigenom ökade kostnaderna för dessa hus väntas ge upphov till hyreshöjningar. På grund av bruksvärdessystemet kommer även fastighetsägare som inte får några ökade kostnader i form av minskade räntebidrag att kunna höja sina hyror. Därför har regeringen föreslagit att de hus som producerats före räntebidragssystemets införande skall belastas med en avgift som tas in till statskassan.

Detta förslag för utjämning av boendekostnader mellan hus uppförda före resp. efter räntebidragssystemets införande har folkpartiet och centern varit eniga om. Det kan naturligtvis vara tacksamt för socialdemokraterna, som också är positiva till detta förslag, att nu fråga varför vi i skatteutskottet inte ställer upp för propositionen utan yrkar avslag på den och begär ett nytt förslag.

Ja, det finns en mycket enkel förklaring till detta förhållande. Det har inte varit möjligt att i skatteutskottet – och förmodligen skulle det inte heller ha blivit det i riksdagen – vinna majoritet för propositionen. I det fallet har både moderater och socialdemokrater lämnat sina bidrag till att försvåra möjligheterna, även om det har varit skilda bevekelsegrunder. Frontlinjerna framgår redan av civilutskottets yttrande i det här ärendet. Yttrandet är bifogat skatteutskottets betänkande. Det är ju framför allt civilutskottet som har haft att pröva förslaget bostadspolitiska innehåll. I civilutskottets majoritetsyttrande har socialdemokraterna fört pennan. De ställer visserligen i princip upp på regeringens förslag, men de vill utöka det till att omfatta även de privatfinansierade lägenheter som byggts åren 1958–1974, och de vill inte medge avdrag för hyreshusavgiften vid inkomstdeklarationen.

Moderaterna accepterar inte den modell för hyresutjämning som regeringen har föreslagit och anser dessutom att förslaget har vissa både formella och tekniska brister. Man anför bl. a. att det inte har skett sedvanlig beredning eller lagrådsremiss.

I det här läget, med risk att det socialdemokratiska, för mittenpartierna helt oacceptabla förslaget vinner riksdagens bifall, har vi i skatteutskottet funnit att det är bäst att skicka förslaget tillbaka till regeringen och begära ett nytt förslag. Det är en linje som även moderaterna varit beredda att ge sitt stöd. Det bör vara möjligt att under sommaren utarbeta ett nytt förslag och efter beredning och lagrådsremiss presentera det för höstrikdagen. Det kan ha större förutsättningar att vinna riksdagens bevägenhet.

Grundläggande för regeringens förslag har varit att utforma en hyreshusavgift som oberoende av ägarkategori blir så rättvis som möjligt. Detta uppnås enligt vår mening inte med socialdemokraternas tilläggsförslag. Det tycks framför allt vara utformat för att man skall klämma åt det privata hyreshusägandet.

Detta gäller t. ex. beträffande avdragsrätten. Socialdemokraterna gör i sin reservation gällande att den föreslagna hyreshusavgiften blir mer likformig för fastigheter med olika ägarförhållanden, om avgiften inte får dras av. Man

Torsdagen den
27 maj 1982

*Räntebidrag och
bostadsbidrag
samt hyreshusav-
gift, m. m.*

säger: "Dessutom undviks att den privata fastighetsförvaltningen gynnas i förhållande till allmännyttig hyresrätt samt bostadsrätt."

Dessa påståenden menar vi är sakligt felaktiga. Möjligtvis har man utgått ifrån att värdet av ett avdrag för en enskild ägare på grund av marginals-katten kan vara större än för ett bolag eller en stiftelse.

Men vad som i första hand är viktigt när det gäller att bedöma hur avdragsrätten slår är ju, om den hyreshöjning som är en förutsättning för att man över huvud taget skall kunna införa hyreshusavgiften leder till beskattning av en ökad vinst för berörda fastigheter. När det gäller allmännyttans schablontaxerade fastigheter lär väl den beskattningsbara vinsten i regel kunna betecknas med siffran 0. För konventionellt taxerade fastigheter – och det är de som finns i privat ägo – bör vinsten i allmänhet ökas med vad den på grund av ränteupptrappningen ökade bruksvärdeshyran ger, och den vinsten drabbas av samma marginals-kattesats som en avdragsgill hyreshusavgift.

För schablontaxerade fastigheter kommer den ökade hyresinkomsten och hyreshusavgiften att ta ut varandra. Men för konventionellt taxerade fastigheter blir det inte överensstämmelse mellan de ökade inkomsterna och avgiften, om man inte medger avdragsrätt.

I regeringspropositionen har man begränsat uttaget av hyreshusavgift till fastigheter med värdeår före den tidpunkt då räntebidrag började införas. För fastigheter uppförda före 1958 råder något så när lika villkor för de privatfinansierade husen och de hus som uppfördes med statliga lån.

I den socialdemokratiska reservationen förordar man att hyreshusavgiften skall utgå också för i huvudsak privatfinansierade hyreshusenheter med värdeår mellan 1958 och 1974.

Som civilrättskottets folkpartister och centerpartister konstaterar i en avvikande mening till civilrättskottets yttrande kan dessa partier inte ställa sig bakom ett sådant förslag. Man hänvisar bl. a. till att förslaget är opreciserat och att man inte enbart på de uppgifter som samlats in i samband med fastighetstaxeringarna kan utvidga kretsen av fastighetsägare som skulle erlägga hyreshusavgift enligt den socialdemokratiska reservationen.

Som bostadsminister Friggebo redan framhållit, så har dessa privatfinansierade fastigheter f. ö. redan i dag en kostnadsnackdel, och den har de haft ända sedan de byggdes genom att inte ha några räntebidrag. Man kan då fråga sig om det är rimligt att säga att en minskad subvention till de gynnade fastigheterna måste dra med sig en motsvarande försämring för de icke-gynnade.

Då skulle man ju lika gärna kunna säga att redan den årliga ordinarie avtrappningen av räntebidraget borde motsvaras av en successivt stigande hyreshusavgift på de icke statsbelånade fastigheterna i motsvarande årgångar. Men det har väl inte socialdemokraterna föreslagit? I varje fall inte än.

Från folkpartiets sida vänder vi oss bestämt mot det förslag som socialdemokraterna har lagt fram i den här frågan.

Det skulle enligt vår mening vara oskäligt att belasta den här kategorin

hyreshus i enlighet med den socialdemokratiska reservationen.

Men socialdemokraterna tvekar inte. Både förslaget om vägrad avdragsrätt och utökningen av den grupp som skall omfattas av hyreshusavgifter visar att man, utöver att nå de omfördelningseffekter av bokostnaderna som regeringen eftersträvat, också vill komma åt det privata fastighetsägandet. Folkpartiet och centern kan inte ställa upp på de förslagen.

Samma inställning präglar också vpk:s förslag. Vpk begär att allmännyttan skall undantas från hyreshusavgift.

Från folkpartiets – och även centrens – sida vill vi, som jag sade, redan till hösten ha ett nytt förslag som tillgodoser det syfte som finns i den här propositionen. Och det syftet har varit tvåfaldigt: dels att fördela boendekostnaderna rättvist mellan olika kategorier, dels att tillföra staten inkomster för att minska budgetunderskottet. Det bör också innebära att man tillgodoser önskemålen om sedvanlig beredning och lagrådsremiss.

Jag ber, herr talman, med detta att få yrka bifall till hemställan i skatteutskottets betänkande 62 och avslag på den socialdemokratiska reservationen, liksom på vänsterpartiet kommunisternas motion och yrkande här i kammaren.

Anf. 123 BO SÖDERSTEN (s) replik:

Herr talman! Varför, Wilhelm Gustafsson, allt detta tal vid sidan av saken runt detaljer? Varför denna ömkliga verklighetsflykt – pratet om att ni skall utarbeta någonting nytt under sommaren, när ni vet att det inte kommer någonting förrän efter sommaren?

Saken är ju utomordentligt enkel. Ni föreslog en hyreshusavgift som fullt genomförd skulle dra in en miljard kronor till statskassan. Moderaterna gick frenetiskt emot detta – de ville dra in 0 kr. till statskassan. Vi ville ha en liten skärpning. Man kan diskutera den – det håller jag med om. Men den skulle på sin höjd ha dragit in 1,3 miljarder till statskassan.

Mellan oss och er var skillnaden minimal. Om ni enbart hade stått fast vid er proposition, då hade vi naturligtvis röstat med, som ett andrahandsyrkande. Då hade ni fått igenom er proposition. Märkligare än så är det inte. Det var ni som hade bollen. Men ni vågade inte slå den i det öppna målet. Anledningen är enkel att förstå. Ni har fått skälva, ni är på full flykt in i ett marknadsekonomiskt resonemang av nykonservativt slag. Vad ni nu gör är att ni definitivt retirerar från allt som kan kallas socialliberalism. Därav dessa konstiga detaljmärkningar, därav dessa drömmar om att ni skall kunna åstadkomma någonting efter en sommar, då ni över huvud taget inte längre har någonting att säga till om, därav denna talande tystnad från statsrådet Friggebos sida.

Anf. 124 WILHELM GUSTAFSSON (fp) replik:

Herr talman! Bo Södersten säger att det var mycket liten skillnad mellan regeringens förslag och det förslag som socialdemokraterna lade fram. Jag har visserligen inte de exakta siffrorna på vad det handlar om i pengar. När det gäller regeringens förslag handlar det ju om 490 miljoner. Det har

*Räntebidrag och
bostadsbidrag
samt hyreshusav-
gift, m. m.*

uppgetts för mig att det rörde sig om närmare 1 000 miljoner beträffande socialdemokraternas förslag. Men det är kanske inte det viktigaste i detta sammanhang. Socialdemokraterna har hela tiden haft möjligheten att ansluta sig till regeringens förslag. Det är den nakna och enkla sanningen.

Anf. 125 BO SÖDERSTEN (s) replik:

Herr talman! Vi måste naturligtvis ha rätt att själva utforma våra egna förslag och göra förbättringar i regeringens proposition, även om vi tycker att de grundläggande tankegångarna i en regeringsproposition är sunda – och det gör vi alltså i det här fallet.

Som jag sade är skillnaderna mellan ert och vårt förslag inte särskilt stora. Däremot är skillnaden mellan regeringspropositionen och moderaternas ståndpunkt mycket, mycket stor. Den är stor i reda siffror, som jag redovisat, men den är ofantligt mycket större när det gäller principer. Och det är ni som inte står pall. Det är ni som nu flyr ifrån varje tanke på anständighet och social rättvisa. Det är ni som nu fullständigt kapitulerar från en primitiv applicerad marknadsekonomi på ett område av marknadsekonomin där sådana tankegångar alls inte behöver appliceras.

Statsrådet Friggebo sade tidigare här: Hur kommer det sig att vi i vårt land kanske trots allt har den högsta boendestandarden i världen? – Jo, just därför att vi under socialdemokratisk ledning har drivit en social bostadspolitik. Hon försökte sedan också berömma sig av att hon inte har lyckats rasera den fullständigt.

Det är mycket enkelt. Varje år har man byggt – i nybyggnation – ungefär 2 % av det totala beståndet. Sedan har siffran ytterligare sjunkit – till 1 à 1,5 % – under de misslyckade borgerliga åren. Så även med sex år av borgerligt maktinnehav är det bara ungefär 10 % av det totala beståndet som förändras. Det är det enkla svaret.

Men det är sorgligt att se att ni inte alls kan stå pall utan att ni nu i kväll fullständigt kapitulerar och tvingas rösta emot era egna propositioner.

Anf. 126 WILHELM GUSTAFSSON (fp) replik:

Herr talman! Nej, Bo Södersten, vi kapitulerar inte. Vi kommer att fortsätta att driva frågan, att försöka få rättvisa fördelningar av boendekostnaderna. Men vi vill göra det med förslag som vi upplever som rättvisa mot olika kategorier av ägare, och som inte gör att det hela kommer att gå snett på olika håll. Att socialliberalistisk bostadspolitik skulle vara förlorad behöver inte Bo Södersten vara ängslig för. Det finns alltför mycket god tåga i den för att den inte skulle komma igen.

Tredje vice talmannen anmälde att Bo Södersten anhallit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

Torsdagen den
27 maj 1982

*Räntebidrag och
bostadsbidrag
samt hyreshusav-
gift, m. m.*

Anf. 127 RALF LINDSTRÖM (s):

Herr talman! Studiehjälp utgår till elev i gymnasial utbildning, om denne har fyllt 17 år. I studiehjälpssystemet ingår bl. a. ett inkomstprövat tillägg som är en fortsättning på det statliga bostadsbidraget, vilket vi har diskuterat här tidigare i kväll. Detta bostadsbidrag, som utgår till familjer med barn under 17 år, har regelmässigt samordnats med det inkomstprövade tillägget i studiehjälpen. Därför har det blivit en sammanblandning i dagens debatt.

Regeringen föreslår nu att det inkomstprövade tillägget höjs från 180 kr. till 240 kr. per månad och att några små ändringar vid beräkandet av det ekonomiska underlaget beslutas. Socialförsäkringsutskottet har i sitt betänkande 1981/82:13 enigt tillstyrkt dessa ändringar.

Endast på en punkt har vi inte kunnat enas i utskottet. Vi har från socialdemokratiskt håll föreslagit att den nedre inkomstgräns vid vilken det inkomstprövade tillägget reduceras skall höjas för ensamstående med barn från 33 000 till 36 000 kr. per år. Det tycker vi är en mycket billig åtgärd för större rättvisa åt den medborgargrupp som kanske har det svårast i dagens samhälle.

Den borgerliga majoriteten i utskottet har inte haft samma syn på frågan.

Herr talman! Jag yrkar bifall till den socialdemokratiska reservation, som är fogad till socialförsäkringsutskottets betänkande 1981/82:13.

Anf. 128 NILS CARLSHAMRE (m):

Herr talman! Ralf Lindström har anfört tungt vägande motiv för den socialdemokratiska reservationen till socialförsäkringsutskottets betänkande nr 13. Med hänvisning till de än tyngre vägande motiv som utskottsmaioriteten anfört för sitt ställningstagande yrkar jag bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen var härmed avslutad.

Civilutskottets betänkande 26

Mom. 1 (förskjutning från generella mot behovsprövade subventioner).

Utskottets hemställan bifölls med 154 röster mot 153 för reservation 1 av Per Bergman m. fl.

Mom. 2 (avskaffande av räntesubventioner)

H e m s t ä l l a n

Utskottets hemställan bifölls med 239 röster mot 68 för reservation 2 av Rolf Dahlberg m. fl.

M o t i v e r i n g

Utskottets motivering godkändes med 154 röster mot 153 för godkännande av den i reservation 3 a av Kjell Mattsson m. fl. anförda motiveringen.

---

*Räntebidrag och
bostadsbidrag
samt hyreshusav-
gift, m. m.*

Mom. 3 (omfördelning av vissa boendekostnader)

Utskottets hemställan bifölls med 154 röster mot 153 för reservation 4 av Per Bergman m. fl.

Mom. 4 (principerna för ett nytt räntebidragssystem)

Utskottets hemställan bifölls med 238 röster mot 68 för reservation 5 av Rolf Dahlberg m. fl.

Mom. 5 (upptrappning av garanterade räntor)

I kontrapositionsvoteringen biträdde reservation 6 a av Kjell Mattsson m. fl. med 86 röster mot 68 för reservation 6 b av Rolf Dahlberg m. fl. 153 ledamöter avstod från att rösta.

I huvudvoteringen bifölls reservation 6 a av Kjell Mattsson m. fl. med 154 röster mot 153 för utskottets hemställan.

Mom. 6 (upptrappning av garanterade räntor avseende allmännyttiga bostadsföretag m.m.)

Utskottets hemställan bifölls med 289 röster mot 16 för motionerna 1625 och 2367 av Lars Werner m. fl. i motsvarande delar.

Mom. 7 (ökade räntebidrag för vissa flerbostadshus)

Utskottets hemställan bifölls med 154 röster mot 153 för reservation 7 av Per Bergman m. fl.

Mom. 8 (räntebidrag för vissa projekteringskostnader)

Utskottets hemställan bifölls med 154 röster mot 153 för reservation 8 av Per Bergman m. fl.

Mom. 9 (höjningen av det statliga bostadsbidraget)

Utskottets hemställan bifölls med 239 röster mot 67 för reservation 9 av Rolf Dahlberg m. fl. 1 ledamot avstod från att rösta.

Mom. 10 (den nedre hyresgränsen för bostadsbidrag)

I kontrapositionsvoteringen biträdde reservation 10 av Per Bergman m. fl. med 139 röster mot 16 för motion 2367 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del. 151 ledamöter avstod från att rösta.

I huvudvoteringen bifölls utskottets hemställan med 154 röster mot 153 för reservation 10 av Per Bergman m. fl.

Mom. 12 (nedre inkomstgränsen för bostadsbidrag)

I kontrapositionsvoteringen biträdde reservation 11 av Per Bergman m. fl. med 140 röster mot 16 för motion 2367 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del. 151 ledamöter avstod från att rösta.

I huvudvoteringen bifölls utskottets hemställan med 154 röster mot 153 för reservation 11 av Per Bergman m. fl.

Mom. 14 (beräkning av förmögenhet vid fastställande av bostadsbidrag)

Utskottets hemställan bifölls med 237 röster mot 68 för reservation 12 av Rolf Dahlberg m. fl.

Mom. 15 (studiemedel vid inkomstprövning av bostadsbidrag)

Utskottets hemställan bifölls med 290 röster mot 16 för motion 2367 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del.

Mom. 19 (avveckling av bostadsbidragen till hushåll utan barn)

Utskottets hemställan bifölls med 239 röster mot 68 för reservation 13 av Rolf Dahlberg m. fl.

Mom. 20 (grunder för beräkning av låneunderlag och pantvärde för vissa småhus)

I kontrapositionsvoteringen biträdde reservation 14 av Per Bergman m. fl. med 139 röster mot 16 för motion 2367 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del. 150 ledamöter avstod från att rösta.

I huvudvoteringen bifölls utskottets hemställan med 154 röster mot 153 för reservation 14 av Per Bergman m. fl.

Mom. 25 (förslag om lediga lägenheter)

Utskottets hemställan bifölls med 154 röster mot 153 för reservation 15 av Per Bergman m. fl.

Mom. 26 (viss utformning av lånevillkoren)

Utskottets hemställan bifölls med 238 röster mot 69 för reservation 16 av Rolf Dahlberg m. fl.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

Socialförsäkringsutskottets betänkande 13

Mom. 1 och 2

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. 3 (höjning av den nedre inkomstgränsen)

I kontrapositionsvoteringen biträdde reservationen av Sven Aspling m. fl. med 137 röster mot 16 för motion 2367 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del. 152 ledamöter avstod från att rösta.

I huvudvoteringen bifölls utskottets hemställan med 154 röster mot 153 för reservationen av Sven Aspling m. fl.

Skatteutskottets betänkande 62

Mom. 1 (avslag på propositionen)

Utskottets hemställan bifölls med 154 röster mot 152 för reservationen av Erik Wärnberg m. fl. i motsvarande del.

Nr 159

Torsdagen den
27 maj 1982

---

*Räntebidrag och
bostadsbidrag
samt hyreshusav-
gift, m. m.*

Torsdagen den
27 maj 1982

*Vissa åtgärder
mot prostitutionen*

Mom. 2

Utskottets hemställan bifölls.

Civilutskottets betänkande 43

Utskottets hemställan under mom. 1 bifölls.

13 § Vissa åtgärder mot prostitutionen

Föredrogs
socialutskottets betänkande
1981/82:50 om vissa åtgärder mot prostitutionen (prop. 1981/82:187 delvis)
och
justitieutskottets betänkande
1981/82:56 om offentlig pornografisk föreställning m. m. (prop. 1981/82:187 delvis).

Anf. 129 TREDJE VICE TALMANNEN:

Socialutskottets betänkande 50 och justitieutskottets betänkande 56 debatteras i ett sammanhang, och yrkanden beträffande båda dessa betänkanden får framställas under den gemensamma överläggningen.

Anf. 130 Socialministern KARIN SÖDER:

Herr talman! I denna sena timme skall vi under en stund diskutera en företeelse som vi faktiskt har inpå våra knutar, nämligen prostitutionen.

Prostitutionen är ju, som jag hoppas alla är medvetna om; en företeelse som i sig inrymmer svåra och djupgående sociala problem. Den är ett mänskligt problem – inte ett mans- eller kvinnoproblem – som måste bekämpas. Prostitution kan aldrig accepteras, utan målet skall vara att försöka hålla den inom så snäva gränser som möjligt och helst få den att upphöra. Det måste gälla att vi medverkar till att prostitutionsmarknaden blir inskränkt och naturligtvis också att vi medverkar till att förändra de faktorer i samhället som ger upphov till prostitution.

Eftersom de bakomliggande orsakerna till prostitution är många och ofta komplicerade, finns det inte någon enkel lösning, utan det krävs insatser på många områden.

Prostitutionsutredningen redogör i sin kartläggning av prostitutionens omfattning för en kraftig minskning av prostitutionen under senare år. Tyvärr berörs dock fortfarande en stor grupp människor av denna företeelse.

En av orsakerna till prostitutionen ligger i de värderingar om kvinnligt och manligt som finns i vårt samhälle. Prostitutionen är ett uttryck för kvinnoförakt.

Ur jämställdhetsperspektiv motverkar prostitutionen genom den kvinno- syn som den är ett uttryck för det arbete som pågår för att utveckla samhället i riktning mot ökad jämställdhet. För att eliminera prostitutionen krävs en

genomgripande förändring av könsrollsmönstren i samhället. Prostitutionen rycker loss sexualiteten från mänskliga sammanhang och isolerar den till en fysisk handling mellan anonyma människor. Sexualiteten blir en handelsvara och kvinnan ett ting bland andra som går att köpa. En av de centrala frågorna blir därför att på sikt försöka förändra de mönster som formar de mänskliga relationerna, så att vi kan uppnå en ömsesidig hänsyn och respekt för varandra.

Vi är alla delaktiga i det samhälle vars traditionella könsrollsmönster är själva förutsättningen för prostitutionens existens. Jag anser att ett av de viktigaste inslagen i arbetet mot prostitutionen är att genom en brett upplagd attitydpåverkande upplysningsverksamhet bidra till arbetet för en jämställd sexualsyn. Inför den uppväxande generationen är det särskilt viktigt att bemöta och bekämpa olika kommersiella och andra budskap som har en sådan innebörd som befrämjar prostitution.

Det gäller också att förändra de djupare orsaker till prostitution som finns att söka i samhällsstrukturen, kommersialismen och ojämlikheten.

Jag anser att en grundförutsättning för att prostitutionen skall kunna begränsas är ett samhälle som kan erbjuda människor social och ekonomisk trygghet. Sociala brister måste därför angripas. Otillräcklig sysselsättning, brister i arbetsmiljön och otillfredsställande boende- och fritidsmiljö är exempel på negativa faktorer som kräver åtgärder även i detta avseende. Jag vill särskilt peka på den negativa sociala inverkan som arbetslöshet bland ungdom har.

Detta är naturligtvis en orsak – om dock bara en liten del – till att regeringen satsar så hårt för att motverka ungdomsarbetslöshet. En bristande anknytning till arbetsmarknaden kan vara en grogrund för prostitutionen. Ungdomsarbetslösheten slår särskilt hårt mot de unga flickorna. Det är också angeläget att ett öppnare samhälle skapas med en djupare kontakt och gemenskap mellan människorna.

En förutsättning för att man genom förebyggande åtgärder skall kunna motverka och minska prostitutionen är att man skapar förståelse för de orsaker till prostitutionen som finns att söka i samhällsutvecklingen, i de traditionella könsrollerna och den ojämlika synen på mäns och kvinnors sexualitet. I en sådan upplysning bör också ingå beskrivningar av verkligheten bakom prostitutionen. Det finns ofta komplicerade faktorer bakom kvinnans och mannens deltagande i prostitutionen. Det finns redan kunskap och material för en sådan upplysningsverksamhet. Den mytbildning som sprids genom pornografiska tidningar och s. k. herrtidningar måste med all kraft bemötas.

Jag sade nyss att prostitutionen inte får betraktas som en kvinnofråga. Jag vill dock samtidigt understryka att kvinnan är den mest utnyttjade och den mest utsatta parten i prostitutionen.

Vi vet att de prostituerade kvinnorna huvudsakligen kommer från de grupper som har det svårast i samhället. Kriminalitet och narkotika är här många gånger vanligare än hos kvinnor i genomsnitt. De sociala följderna är djupt allvarliga. Den prostituerade kvinnan isoleras ofta och förlorar snabbt

Torsdagen den
27 maj 1982

---

*Vissa åtgärder
mot prostitutionen*

kontakten med släkt, vänner och samhället i övrigt. Därtill kommer att dessa kvinnor, i långt större utsträckning än andra, riskerar att bli utsatta för våldshandlingar.

Detta gäller i synnerhet kvinnor som är beroende av en hallick. Likaså ökar risken för missbruk av alkohol och narkotika.

I den proposition som riksdagen nu skall diskutera har regeringen lämnat en samlad bild av samhällets insatser för att motverka prostitutionen. Ett omfattande arbete bedrivs av olika myndigheter och organisationer för att förebygga prostitutionen och därmed förhindra dess uppkomst.

Jag vill framhålla den uppsökande verksamhet som socialarbetarna har bedrivit i t. ex. Malmö. Det s. k. Malmöprojektet, för vilket statsbidrag har utgått, har visat att det går att hjälpa de prostituerade att komma ifrån prostitutionen. Den grupp som har arbetat på fältet med de här frågorna har visat att det finns framkomliga vägar i kampen mot prostitutionen. Det är därför väsentligt att detta arbete får fortsätta. Särskilda grupper, för vilka det inte utgår statsbidrag, finns i dag i Stockholm och Göteborg. I Malmö ingår arbetet med de prostituerade numera i socialtjänstens löpande verksamhet.

I detta sammanhang vill jag erinra om de möjligheter som den nya socialtjänstlagen ger. Lagen skapar ökade möjligheter för kommunerna att ge bistånd i olika former. Det kan gälla bostad, arbete, miljöbyte och personligt stöd för att vederbörande skall komma ur ett beroendeförhållande. Inom ramen för socialtjänsten finns det goda möjligheter för kommunerna att vidta åtgärder av skilda slag för att hjälpa och stödja de prostituerade att upphöra med verksamheten. Jag vill särskilt framhålla betydelsen av att socialtjänsten i samverkan med polisen och skolan m. fl. på ett tidigt stadium kan stävja en begynnande prostitution.

Parallellt med det arbete som bedrivs för att motverka den prostitution som faktiskt förekommer måste också förebyggande åtgärder vidtas.

Det är min uppfattning att de förebyggande insatserna är särskilt betydelsefulla. Som en följd av detta kommer regeringen att ställa resurser till förfogande för en särskild försöksverksamhet med syftet att utveckla metoder som kan användas i det förebyggande arbetet. Medel kommer också att ställas till förfogande för att man skall kunna genomföra olika forskningsprojekt.

För att man skall få underlag för det fortsatta arbetet med att förebygga prostitutionen bör statsbidrag utgå till socialstyrelsen så att särskilda projekt kan initieras. Sådana utvecklingsprojekt bör belysa vilka grupper det är särskilt angeläget att nå och hur berörda myndigheter och organisationer kan nå ut till dessa grupper i det prostitutionsförebyggande arbetet.

När det gäller frågor om könsroller och prostitution är det enligt min bedömning särskilt viktigt att komma i kontakt med unga människor. Det är angeläget att metoder utvecklas för att integrera dessa frågor i det upplysningsarbete beträffande sexual- och samlevnadsfrågor som i dag bedrivs av bl. a. skolöverstyrelsen, landsting, kommuner och frivilliga organisationer. En försöksverksamhet bör omfatta främst ungdomar,

värnpliktiga, invandarmän och olika yrkesgrupper som kommer i kontakt med prostitutionen.

Jag kommer att föreslå att regeringen anvisar medel även för dessa ändamål.

Herr talman! Prostitutionen medför negativa konsekvenser inte enbart för kvinnorna. Även kunderna kan få sitt känslö- och sexualliv utsatt för menlig påverkan genom denna hantering. Det allmänna intresset kring prostitutionen har genom tiderna så gott som uteslutande riktat sig mot de kvinnliga prostituerade. Jag anser att det är en brist att man hittills har intresserat sig föga för männen, som ju är förutsättningen för att sexuella tjänster mot betalning efterfrågas. De hittillsvarande satsningarna har nästan uteslutande gällt den prostituerade kvinnan. Jag anser emellertid att männen – köparna – är en minst lika viktig grupp som kvinnorna i arbetet med att motverka prostitution.

En undersökning som närmare beskriver de prostituerades kunder och orsakerna till deras kontakter bör snarast genomföras. En sådan undersökning bör också syfta till att utveckla sociala insatser, så att olika metoder i det sociala arbetet kan komma prostitutionsarbetet i stort till godo.

För att aktivt kunna motverka prostitutionens utbredning och negativa sociala följdverkningar är det viktigt att även annat forskningsmaterial som belyser prostitutionen kommer fram. Förutom studier av kunderna kan nya forskningsprojekt bl. a. avse unga flickor som saknar förankring på arbetsmarknad och som, när det gäller prostitution, i olika hänseenden befinner sig i riskzonen.

Inom ramen för en sådan forskning är det också enligt min mening angeläget att få till stånd en belysning av samhällets möjligheter till stöd i olika avseenden åt dessa unga människor, i motverkande syfte.

Även i denna fråga kommer jag att föreslå regeringen att medel ställs till förfogande, så att ett forskningsseminarium kan anordnas för att belysa behovet av angelägna forskningsprojekt om prostitutionen. Jag vill understryka att frågor som rör olika metoder och utvecklingsarbete samtidigt bör tas upp.

Jag vill i detta sammanhang också framhålla det värdefulla i de ideella organisationernas liksom folkrörelsernas och studieförbundens positiva inställning till att på olika sätt medverka i det förebyggande arbetet.

När det gäller lagstiftningsåtgärder mot prostitutionen ansåg utredningen att redan gällande lagar ger stora möjligheter att bekämpa prostitutionen och den brottslighet som förekommer i samband med den. Utredningen ansåg dock att en skärpning av vissa regler var motiverad och föreslog en ändring i brottsbalkens regler om frihetskränkande otukt. Ändringen skulle medföra straffansvar för dem som köper sexuella tjänster av en narkotikapåverkad.

Utredningen föreslog även en ny regel i brottsbalken om medverkandeansvar för en hyresvärd som får veta att en lägenhet utnyttjas i koppleri-verksamhet, men som inte använder sig av möjligheten enligt hyreslagstiftningen att säga upp hyreskontraktet. Dessa frågor om ändringar i brottsbal-

Torsdagen den
27 maj 1982

---

*Vissa åtgärder
mot prostitutionen*

ken hör till dem som 1977 års sexualbrottskommitté skall överväga. Sexualbrottskommittén, som är parlamentariskt sammansatt, tillsattes samtidigt som prostitutionsutredningen. Den beräknas avsluta sitt arbete i år. För att inte föregripa kommitténs överväganden har förslagen om ändringar i brottsbalken inte tagits upp till övervägande i den proposition riksdagen behandlar här i kväll.

I propositionen föreslår regeringen ett förbud i allmänna ordningsstadgan mot offentliga pornografiska föreställningar. Utredningen föreslog ett sådant förbud, och det övervägande antalet remissinstanser har tillstyrkt förslaget. Förslaget innebär att de offentliga pornografiska föreställningarna, vilka f. n. kräver polisens tillstånd, i fortsättningen blir förbjudna. Den som anordnar en föreställning i strid mot förbudet straffas med böter eller fängelse i högst sex månader, och den som medverkar till gärningen döms till ansvar enligt brottsbalkens bestämmelser om medverkan.

Som framgår av propositionen är syftet med förbudet att motverka prostitutionen. Visserligen har både prostitutionen och antalet sexklubbar minskat sedan mitten av 1970-talet, men, som utredningen framhållit, steget från sexklubb till prostitution är inte långt, och många gatuprostituerade har tidigare varit verksamma i sexklubbssammanhang. Ett förbud mot pornografiska föreställningar utgör även en markering från samhällets sida mot en företeelse som motverkar strävandena för jämställdhet mellan könen och verklig sexuell frihet, byggd på samhörighet och gemenskap. Jag vill också erinra om att pornografiska föreställningar inte är tillåtna i våra nordiska grannländer och att riksdagen har efterlyst åtgärder för att komma till rätta med avarter av sexklubsverksamheten.

Herr talman! Jag skall nöja mig med dessa kommentarer och sluta med att säga att det är med stor tillfredsställelse som jag konstaterar att enigheten kring de här frågorna i riksdagen – även om det finns reservationer på vissa punkter – är stor. Det är ett viktigt konstaterande när det gäller den gemensamma kampen för att hjälpa dessa människor, som är i en svår social situation i vårt samhälle.

Anf. 131 GÖRAN KARLSSON (s):

Herr talman! Vi socialdemokrater i socialutskottet ansluter oss i stort till regeringens proposition om vissa åtgärder mot prostitutionen. I betänkandet från socialutskottet, som haft att behandla en del av regeringens förslag, har vi emellertid reserverat oss på en punkt. Vi kräver ett anslag till stöd till sociala projekt mot prostitutionen. För detta ändamål vill vi anvisa ytterligare ett belopp på 1 milj. kr.

Det är visserligen sant att regeringen vill frigöra medel för forsknings- och utvecklingsarbete inom prostitutionsområdet, men det kan bara röra sig om mindre summor. Vill man nå framgång i kampen mot prostitutionen fordras, enligt vårt förmenande, att man ställer mera penningmedel till förfogande.

Att det är möjligt att nå resultat den vägen har kunnat noteras i Malmö, där man startade ett projekt 1977. Där samarbetade bl. a. polis och socialför-

valtning för att begränsa prostitutionen. Trots att man hade små resurser kunde man notera ett gott resultat av aktionen.

Till Malmöprojektet utgick statsbidrag. Det är beklagligt att denna verksamhet inte har utvecklats mera. Varför inte fortsätta med liknande verksamhet i flera större tätorter? Varje fall där en ung kvinna genom en sådan kampanj kan frigöras från prostitutionens förbannelse är värt mycket, enbart mätt i utlagda pengar. Vad det kan betyda för henne personligen för framtiden, om hon kan beredas en normal social tillvaro med arbete, utbildning och familjebildning, behöver bara antydast för att man skall förstå värdet av en sådan verksamhet.

Det kan kanske sägas att 1 milj. kr. inte är så förfärligt mycket, att det inte räcker långt, och låt gå för det – hade det varit möjligt att placera mer pengar på detta område skulle det ha varit värdefullt. Men vi har tyvärr inte fått gehör för våra synpunkter ens i det fallet. Vi har begärt 1 milj. kr., men det förslaget har den borgerliga utskottsmajoriteten avvisat.

Vi konstaterar i vår reservation att det finns goda möjligheter att inom ramen för den nuvarande socialtjänstlagen vidta åtgärder för att hjälpa och stödja de prostituerade att komma ifrån prostitutionen. Det måste också ingå som ett naturligt led för alla socialarbetare inom socialtjänsten att uppmärksamma tecken på prostitution. Den nya socialtjänstlagen ger ännu större möjlighet än tidigare att hjälpa prostituerade såväl ekonomiskt som kurativt.

Enligt reservanternas mening är det viktigt att det arbete som pågår kan fortsätta och att även andra kommuner – i första hand de större städerna – organiserar sådana speciella insatser som nu gjorts bl. a. i Stockholm, Göteborg och Malmö. Socialt projektarbete av den typ som bedrivits i Malmö bör alltså ges fortsatt statligt stöd.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservationen.

Anf. 132 EVA HJELMSTRÖM (vpk):

Herr talman! Den ursprungliga s. k. prostitutionsutredningen är förvisso berget som födde en rätta – åtminstone vad det gäller konkreta förslag från regeringens sida. Turerna kring denna utredning har varit många, men det finns ingen anledning att i dag närmare ta upp de egendomligheter som förekommit. Jag vill bara framhålla att den s. k. expertrapporten är helt unik i sitt slag – inte bara i vårt land utan även internationellt. Också Karin Söder berörde rapporten i sitt i långa stycken mycket fina inledningsanförande – i en del andra stycken var hon däremot motsägelsefull.

Expertrapporten innehåller en mycket grundläggande och genomträngande analys, som förhoppningsvis inte bara har bidragit till att kartlägga vilka strukturer som ligger bakom prostitutionen som samhällsföreteelse, utan också har bidragit till en attitydförändring. Prostitutionen är enligt denna rapport en logisk följd av ett klass- och könsmissigt ojämnt samhälle, ett sådant som Sverige är i dag. Det är inte bara fråga om man eller kvinna, sade Karin Söder, utan det är fråga om människan. Det är naturligtvis riktigt, men det är också fråga om samhällsstrukturerna. För att åstadkomma en

Torsdagen den
27 maj 1982

*Vissa åtgärder
mot prostitutionen*

förändring krävs därför att såväl ekonomiska som andra strukturer ändras.

Redan nu kan vi emellertid motverka prostitutionen och söka minska den. I expertrapporten redovisas en rad förslag. Några av dem har helt riktigt hänvisats till sexualbrottskommittén, andra har vi tagit upp i vår motion.

Vi vänder oss i denna motion dels mot att regeringspropositionen liksom f. ö. också utskottsbetänkandet saknar analys. I allmänna, moraliserande ordalag diskuterar man i stället föräldraansvar, skolans ansvar osv. Bristen på arbete, den kommersiella ungdomskulturen, de bristfälliga bostadsmiljöerna och den patriarkaliska samhällsstrukturen behandlas knappast alls. Det är beklagligt att expertrapporten inte har fått genomsyra också proposition och utskottsbetänkande.

Herr talman! Vad vi i dag har att ta ställning till är till att börja med förslaget om förbud mot sexklubbar. Enligt vår och flera remissinstansers uppfattning är det framlagda förslaget otillräckligt. Det förbud propositionen föreslår kan kringgås genom exempelvis en pornografisk film- eller videoförevisning blandad med nakenframträdande av pornografisk karaktär, eftersom sådana är att hänföra till allmänna sammankomster. Syftet med förbudet är ju ytterst att förhindra att särskilt unga kvinnor dras in i prostitutionssammanhang. Men då måste förbudet bli effektivt – det här förslaget har t. o. m. applåderats av vissa porrklubbsägare, framför allt de större, eftersom det skulle gynna dem. Vi har i vår motion krävt en effektivisering av förbudet. Utskottet hänvisar till yttrandefrihetsutredningen, men enligt vår mening är det möjligt att redan i dag genomföra en förändring till det bättre.

Det andra vi har att ta ställning till är ökade resurser för uppsökande arbete, vilket också Göran Karlsson var inne på. Det är ett faktum – och det säger också utskottet och Karin Söder – att Malmöprojektet har varit mycket effektivt i fråga om att hjälpa och stödja kvinnorna. I Malmö har man också utvecklat ett samarbete mellan polis och socialvård som har varit bra. På andra håll skjuter man problemen ifrån sig i stället för att försöka etablera ett sådant effektivt samarbete. Trots vad som har sagts här har det förekommit en ökning av prostitutionen på sina håll, bl. a. i Göteborg, men denna ökning har man sökt dölja genom att flytta prostitutionen som företeelse från bostadskvarteren till mer avlägsna områden. Här har inte minst ledningen inom polisen ett ansvar, som man inte har levt upp till, utan i stället har man visat en förbluffande flathet när det gällt att ingripa bl. a. gentemot hallickarna.

Nåväl, för att kunna stödja kvinnorna och ge dem alternativ krävs resurser. Utskottet föreställer sig att kommunerna har de här pengarna. Karin Söder erinrar om socialtjänstlagen, men socialtjänstlagen ger ju inte mer än en möjlighet. Den ger inte pengar för att utveckla ett arbete. Och det framstår som cyniskt, inte minst mot bakgrund av de indragna pengarna till kommunerna, att tänka sig att de i dag skulle prioritera detta så oerhört viktiga område.

Med detta, herr talman, vill jag yrka bifall till vpk-motionen 2466.

Anf. 133 ANITA BRÅKENHIELM (m):

Herr talman! Min uppgift är att yrka bifall till socialutskottets hemställan i betänkande nr 50, och jag skall göra det kort.

Vissa delar av propositionen har behandlats av justitieutskottet, vars betänkande är enhälligt. Till socialutskottet har hänvisats ett par motionsyrkanden, nämligen ett yrkande i motion 2466 av Lars Werner m. fl. om inrättande av en samordningsgrupp för prostitutionsfrågor samt motion 2487 av Göran Karlsson m. fl. med yrkande om ett reservationsanslag på 1 milj. kr. för stöd till sociala projekt mot prostitutionen. Beträffande yrkandet om en särskild samordningsgrupp för prostitutionsfrågor menar utskottet enhälligt liksom regeringen att bekämpandet av prostitutionen måste ske med hjälp av befintliga myndigheter och organisationer. Förebyggande arbete och sociala insatser faller på ett naturligt sätt inom den kommunala socialtjänstens ram, och de informations- och undervisningsinsatser som är nödvändiga, för att på sikt förebygga och minska det för alla inblandade parter förnedrande utnyttjandet av sexualiteten som prostitution innebär, måste integreras i de insatser för sex- och samlevnadsundervisning i allmänhet som förekommer och som i ännu högre grad borde förekomma. Föredragande statsrådet ställer också här i utsikt speciell försöksverksamhet, riktad mot angelägna grupper som ungdomar, värnpliktiga, invandrarmän och de yrkesgrupper som kommer i kontakt med prostitutionen. På riksplanel finns redan samordnande myndigheter, socialstyrelsen resp. skolöverstyrelsen.

Den socialdemokratiska reservationen tillhör den typ av reservationer som socialdemokraterna avger när hela utskottet i princip är överens om vilka åtgärder som skall vidtagas, men där oppositionen, för att få möjlighet att markera med en reservation, tar till en penningssumma ur sina outsinliga förråd i syfte att antyda att man ändå vill mest och bäst. I detta fall anser reservanterna att det anslag till forskningsverksamhet och försöksprojekt som socialdepartementet ställt i utsikt är för litet, utan att veta hur stort det är, och vill alltså höja summan med 1 miljon.

Majoriteten i utskottet litar på att de medel som socialdepartementets delegation för social forskning – och som vi vid tidigare beredningar i utskottet funnit innehålla mycket stora outnyttjade reserver – mer än väl skall räcka till för att ge bidrag till de eventuella välmotiverade och välgrundade ansökningar om stöd till forskningsprojekt och försöksverksamhet inom prostitutionsområdet som kan väntas komma in.

Jag yrkar, herr talman, med detta bifall till hemställan i socialutskottets betänkande nr 50.

Anf. 134 GÖRAN KARLSSON (s) replik:

Herr talman! Det är inte för ro skull som vi har yrkat på 1 miljon mera. Det är helt enkelt därför att vi anser att det inte räcker med de åtgärder som föreslås, utan det behöver ske mer.

Så enkelt är det, fru Bråkenhielm.

Torsdagen den
27 maj 1982

*Vissa åtgärder
mot prostitutionen*

Anf. 135 GERTRUD HEDBERG (fp):

Herr talman! Vi möter dem dagligen här utanför riksdagshuset – de unga prostituerade flickorna som väntar på sina köpare. Många av dem är redan smått nedbrutna av narkotika eller sprit. Deras framtid är dystert. Det är det enda vi vet om dem.

Prostitutionen är en mycket gammal företeelse, som funnits och finns i många länder med de mest skilda kulturer och samhällsskick. Även om prostitutionen i Sverige minskat under senare år, är det ungefär 100 000 män och 2 000 kvinnor som är inblandade i könshandel. Till det kommer 2 000 hallickar, personer som utan att själva utsätta sig för prostitutionens förnedring ändå drar ekonomisk vinning av den och utnyttjar de prostituerade kvinnorna.

Som redan har nämnts här finns det ingen helt entydig orsak till prostitutionen. Men grundläggande är den tidigare förhärskande synen på mäns och kvinnors roller, med mannen som den som skulle styra och kvinnan som den som skulle underkasta sig.

Dubbelmoral och sexualfientlighet följde i de rigida könsrollernas spår.

Sexualfientligheten har försvunnit för att i stället ersättas av en kommersialisering av sexualiteten genom bl. a. herrtidningar och sexklubbar. Den syn på kvinnor och män som rena sexobjekt, som man förmedlar där, har alls ingenting att göra med en jämställd sexualsyn. Tvärtom är den ett hinder för jämlika könsroller och för en mänsklig samlevnad som bygger på ömsesidig respekt och genuina känslor. Att i den sexuella frihetens namn förmedla ett budskap som handlar om människor som sexuell förbrukningsvara, det är en dubbelmoral i ny tappning. Det bästa botemedlet mot att den sprider sig är att arbetet för jämställdhet på olika områden fortsätter. Jämställda män och kvinnor bedriver inte prostitution och har inte behov av den kommersialiserade sexkulten.

I en folktopimotion från den allmänna motionstiden i år föreslås en rad åtgärder för att förebygga och förhindra prostitution.

Vi vill från folkpartiets sida ha en bättre samlevnadsundervisning i skolorna och införa en sexual- och samlevnadsundervisning i värnpliktsutbildningen. Fler abortförebyggande projekt av den typ som genomförts på Gotland behövs också.

Det finns i dag ett förbud mot att skylta med pornografiska bilder så att det kan väcka anstöt. Men det förbudet efterlevs inte som det borde. Vi menar därför att det behövs en översyn, och justitiekottet har i ett annat betänkande förklarat att yttrandefrihetsutredningen har för avsikt att arbeta med just den frågan.

Slutligen begärs i folktopimotionen ett förbud mot offentliga pornografiska tillställningar. Ett sådant förslag har vi alltså fått på bordet i dag, och det är bra.

Det finns de som menar att sexklubbarna håller på att avskaffa sig själva och att man därför inte behöver ha något förbud mot dem. Och det är riktigt att det just nu verkar som om det upphaussade intresset för sexklubbarna håller på att avta och att man förmodligen också skulle kunna få bort de

klubbar som finns kvar genom att vägra dem tillstånd att driva sin verksamhet. Det skulle då bli polisens uppgift.

Den vägen är alltså möjlig att gå. Men trots all kritik mot de alltför många förbud som skapas här i landet, så tycker jag att det finns fog för att man från samhällets sida tar direkt avstånd från sexklubbarna och därför lagstiftar mot dem. Det bör man göra därför att de strider mot principer som vi annars arbetar för, nämligen jämlika könsroller med respekt för varandras människovärde och för varandras olikheter.

Men det finns, som Karin Söder tidigare har betonat, ytterligare ett tungt skäl för att förbjuda dem. För många av de flickor som arbetar på sexklubbarna är vägen till prostitution mycket kort. Att ta bort sexklubbarna är alltså ett av flera sätt att motverka prostitution.

Det framhålls i propositionen – och har också sagts tidigare här i debatten – att prostitutionen måste angripas på flera olika sätt. Alla tycks vara ense om att man måste arbeta både förebyggande och direkt ute på fältet bland de prostituerade.

Regeringen utlovar nu också pengar både till en särskild försöksverksamhet med förebyggande arbete och till forskning, så att vi får bättre kunskaper om hur prostitutionen skall kunna bekämpas.

Det är bra att man driver på den här typen av insatser. Det har också varit naturligt att man tidigare från statens sida har stött de kommuner som varit föregångare med att hjälpa de prostituerade att bryta sig ur sin nedbrytande och förnedrande tillvaro och bygga upp en ny. De erfarenheter som man har dragit från den verksamheten – bl. a. i Malmö, som det har talats om tidigare – kan ju andra kommuner dra stor nytta av.

Men det skulle vara fel om staten skulle ge ett kontinuerligt statligt stöd till sådana insatser, eftersom de faktiskt borde vara ett självklart inslag i en kommuns sociala arbete. Enligt socialtjänstlagen har en kommun inte bara möjlighet, som har sagts här tidigare, utan också, menar jag, *skyldighet* att särskilt stödja och hjälpa handikappade av olika slag. Och att de prostituerade kvinnorna är socialt handikappade behöver man knappast diskutera.

Socialdemokraternas förslag om att stödja den här verksamheten med 1 milj. kr. är därför principiellt felaktigt. Men det är också praktiskt taget verkningslöst. Man behöver inte ha någon räkneapparat till hands för att få klart för sig att 1 milj. kr. i engångsstöd, uppdelat på flera olika stora städer, inte kan ge någon större effekt i varje enskilt fall.

Jag vill därför på samtliga punkter yrka bifall till vad socialutskottet och justitieutskottet hemställer i föreliggande betänkanden.

Anf. 136 GÖRAN KARLSSON (s) replik:

Herr talman! Jag vill bara säga till Gertrud Hedberg att det projekt som har genomförts i Malmö med statshjälp ju har visat sig vara värdefullt. Skulle då inte 1 milj. kr. kunna göra mycket mer än vad som har skett där?

Torsdagen den
27 maj 1982

*Vissa åtgärder
mot prostitutionen*

Anf. 137 GERTRUD HEDBERG (fp) replik:

Herr talman! Som jag sade i mitt anförande tycker jag att det är alldeles riktigt att man får statligt stöd, när man börjar med en typ av insatser som en form av experiment. Det kan inte vara riktigt att en kommun skall ta fulla ansvaret för detta, utan då bör den få ett särskilt bidrag som hjälp. Men nu har man fått mycket värdefulla erfarenheter från det här experimentet i Malmö, erfarenheter som andra kommuner kan tillgodogöra sig. Då finns all anledning för kommunerna att sköta detta arbete på egen hand. Det bör givetvis ligga i en kommuns eget intresse att undvika den sociala misär som följer i prostitutionens spår.

Anf. 138 GÖRAN KARLSSON (s) replik:

Herr talman! Det var ett typiskt folkpartistiskt förslag.

Anf. 139 BERTIL LIDGARD (m):

Herr talman! Det beredningsarbete med anledning av den här propositionen som har fallit inom justitieutskottets arbetsområde är förhållandevis obetydligt. Det hänför sig till några ändringar i allmänna ordningsstadgan, och det har inte varit särskilt svårt för oss att i utskottet bli ense om att tillstyrka propositionen i detta sammanhang.

Det hindrar inte att Eva Hjelmström är missnöjd med att vi i utskottet inte har tillgodosett det kommunistiska motionsyrkandet om att pornografisk föreställning i samband med visning av film skall falla inom det förbjudnas område. Hon har misstagit sig i sitt missnöje. I allt väsentligt är motionen tillgodosedd redan genom de regler som gäller i dessa sammanhang. Eva Hjelmström är inte ensam om att ha misstagit sig – det finns andra som också har gjort det, så ingen förebråelse från min sida.

Jag skall försöka förklara hur utskottet har resonerat. Jag är då tvungen att gå några år tillbaka i tiden, närmare bestämt till 1976. Vi hade då fått nya regler i regeringsformen om medborgerliga fri- och rättigheter, eller rättare sagt: Vi höll på att få det – riksdagen hade fattat ett första beslut och skulle litet senare under samma session fatta det andra och definitiva beslutet. Genom de nya bestämmelserna förstärktes grundlagsskyddet för mötesfrihet och utvidgades till att avse också sammankomster för framförande av konstnärliga verk, t. ex. teaterföreställningar, konserter och biograf föreställningar.

Lagtekniskt tog detta sig det uttrycket att man gjorde ändringar i dels allmänna ordningsstadgan, dels lagen om allmänna sammankomster bl. a. på så sätt att man från uppräknningen och beskrivningen av vad som i allmänna ordningsstadgan var att förstå med offentlig tillställning plockade bort teaterföreställningar, konserter och biograf föreställningar. I stället stoppade man in dessa i 1 § i lagen om allmänna sammankomster tillsammans med det mer generella begreppet annan allmän sammankomst för framförande av konstnärligt verk. Därmed fick man det starkare skydd som man avsåg med grundlagen i dessa sammanhang. Kvar i ordningsstadgan och med det så att säga sämre skyddet för mötesfriheten blev bl. a. cirkusföreställningar,

tivolinöjen och begreppet pornografiska föreställningar.

Nu var lagstiftaren 1976 inte så enfaldig att han inte insåg att fiffigt folk skulle kunna komma på idén att varva bioföreställningar med pornografiska aktiviteter och att det därmed skulle uppkomma gränsdragningsproblem mellan ordningsstadgans och lagens tillämpningsområde. Därför uttalade man i förarbetena i 1976 års lagstiftning om pornografiska föreställningar med filmiska inslag att en offentlig filmförevisning som ingår som ett moment i en pornografisk föreställning inte betraktas som en biografföreställning – den skall alltså inte falla under det högre skyddet – utan att ordningsstadgan bör vara tillämplig också på sådan förevisning. Sedan uttalar man sig då om de vanliga möjligheterna till polisingripande.

Därmed är vi inne på det aktuella problemet. Med den ändring i ordningsstadgan som nu görs med förbud mot pornografiska föreställningar är vi i justitieutskottet ense om att det också innebär förbud mot pornografiska föreställningar med filmiska inslag. En lagstiftning enligt motionen är med andra ord onödig. Jag skulle faktiskt kunna konstruera vissa situationer, där förslaget skulle kunna komma i kollision med andan i grundlagen.

Lika litet som 1976 års lagstiftare var särskilt blåögda är vi det i dag i justitieutskottet. Vi inser att det finns påhittigt folk med föga utvecklat sinne för lagarnas anda som kan finna krokvägar utanför det som täcks av lagstiftningen. Därför säger vi inte bara det i och för sig självklara att det ankommer på polisen att vara uppmärksam på dessa problem, utan vi säger också att de till slut kanske kan bli en fråga för den pågående yttrandefrihetsutredningen. Vi ser nämligen den här gränsdragningsproblematiken, när man kommer upp i de högre sfärerna, snarare som ett konstitutionellt problem än som ett kriminalpolitiskt.

Herr talman! Jag yrkar bifall till hemställan i justitieutskottets betänkande.

Anf. 140 EVA HJELMSTRÖM (vpk) replik:

Herr talman! Det är naturligtvis positivt om det är på det sättet att vår motion är tillgodosedd. Jag är inte riktigt säker på att så är fallet. Jag är ingen jurist, men jag grundar mig bl. a. på de juridiska instanser och experter som har yttrat sig om det här förslaget och som dragit upp just detta problem. Att påstå att vissa av landets högsta hovrättsjurister skulle vara så blåögda kanske ändå är litet förmätet.

Anf. 141 BERTIL LIDGARD (m) replik:

Herr talman! Jag hade väl inte väntat mig att jag skulle kunna övertyga Eva Hjelmström. Jag vill bara konstatera att vi är helt överens i själv sakfrågan om att man inte skall utnyttja det som gäller om biografföreställningar för att kunna plocka in pornografiska föreställningar. Utskottet har gjort ett uttalande i det sammanhanget.

Jag hoppas att en av de myndigheter som har yttrat sig i ärendet och som har samma uppfattning som Eva Hjelmström gav uttryck åt skall läsa vad

Torsdagen den
27 maj 1982

---

*Vissa åtgärder
mot prostitutionen*

riksdagen anslöt sig till 1976, något som vi i justitieutskottet nu har upprepat. Då tror jag att saken skall klara sig.

Anf. 142 EVA HJELMSTRÖM (vpk) replik:

Herr talman! Får jag då fråga om detta också gäller videoförevisningar.

Anf. 143 BERTIL LIDGARD (m) replik:

Herr talman! Ja!

Anf. 144 ALLAN HERNELIUS (m):

Herr talman! I all stillsamhet och korthet vill jag bara påpeka att riksdagen haft tillfälle att fatta det beslut, som i dag föreligger till avgörande, redan för över tio år sedan.

När straffbestämmelsen för sedlighetssårande uppträdande borttogs 1971 förutsåg vi en utveckling med klubbar som skulle växa upp ute i landet och i Stockholm. Och vi fick tyvärr rätt. Därför väckte vi en motion om ändring i allmänna ordningsstadgan, men i stort sett enbart den moderata gruppen röstade för denna.

Utvecklingen blev den vi befarade och ville stävja. Kvinnoföraktet frodades i samband med dessa klubbar, brottsligheten fick en ny grogrund, och tarvlighet och stillöshet fick ökad jordmån. Sverige var ganska länge ensamt i Norden om att ha sådana klubbar. Det hela hjälptes inte upp av att företagsamma reklambyråer utnyttjade situationen och ordnade resor för turister för att se dessa klubbar under kvällstid och natttid.

Vi gjorde om försöket flera gånger och väckte liknande motioner. Antalet röster för motionerna ökade något, men det var bara en och annan röst och någon nedlagd röst som kom till. I övrigt avlog en solid majoritet alla ansträngningar i den vägen.

En viss ändring kom till 1976, då anmälningsplikt infördes, men i övrigt har det i stort sett blivit så som det var fr. o. m. 1970 fram till dags dato. Vi är mycket glada över den ändring som nu är aktuell.

Jag kan bara göra den reflexionen: Hur mycket hade vi inte undsluppit i Sverige av brottslighet, av tarvlighet och stillöshet och av kvinnoförakt, om riksdagen hade följt motionen 1971?

Överläggningen var härmed avslutad.

Socialutskottets betänkande 50

Mom. 1 (frågan om samordningsgrupp för prostitutionsfrågor)

Utskottets hemställan, som ställdes mot motion 2466 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del, bifölls med acklamation.

Mom. 2 (statligt stöd till sociala projekt mot prostitutionen)

Utskottets hemställan bifölls med 153 röster mot 152 för reservationen av Göran Karlsson m. fl.

Mom. 3 och 4

Utskottets hemställan bifölls.

Justitiekottets betänkande 56

Mom. 1 (ändringar i allmänna ordningsstadgan m. m.)

Utskottets hemställan bifölls med 291 röster mot 15 för utskottets hemställan med den ändring däri som föranleddes av bifall till motion 2466 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del.

Mom. 2

Utskottets hemställan bifölls.

14 § Kammaren beslöt att förhandlingarna skulle fortsättas vid morgondagens sammanträde.

15 § Anf. 145 TREDJE VICE TALMANNEN:

Jag får meddela att på morgondagens föredragningslista sätts näringsutskottets betänkande 30 främst bland två gånger bordlagda ärenden.

16 § Kammaren åtskildes kl. 23.44.

In fidem

BERTIL BJÖRNSSON

/Solveig Gemert

Nr 159

Torsdagen den
27 maj 1982

---

*Vissa åtgärder
mot prostitutionen*